

Chro Borhan, Veronika Paulsen, Marko Valenta, Gabriella Grossmann og Kjartan Dirdal

LIVSMESTRING

hos enslige mindreårige asylsøkere

Utprøving av HIPPI-metoden i returmotiverende arbeid i mottak

**Chro Borhan, Veronika Paulsen, Marko Valenta, Gabriella
Grossmann og Kjartan Dirdal**

Livsmestring hos enslige mindreårige asylsøkere

Utprøving av HIPP-metoden i returmotiverende arbeid i mottak

 NTNU Samfunnsforskning AS

Postadresse: NTNU Samfunnsforskning, 7491 Trondheim
Besøksadresse: Dragvoll Allé 38 B, Trondheim

Telefon: 73 59 63 00
Telefaks: 73 59 66 24

E-post: kontakt@samfunn.ntnu.no
Web.: www.ntnusamfunnsforskning.no

Foretaksnr. NO 986 243 836

NTNU Samfunnsforskning AS
Avdeling for mangfold og inkludering
Oktober 2011

ISBN 978-82-7570-248-5
Illustrasjonsfoto: Léon Beckx, Diversity Joy

Postadresse: Hero Norge AS, Postboks 459, 4002 Stavanger
Besøksadresse: Jernbaneveien 9, 4005 Stavanger

Telefon: 51517470
51517471
E-post: hero@hero.no
Web: www.hero.no

Foretaksnr. NO 876 785 722

Forord

Denne rapporten er skrevet på oppdrag fra Utlendingsdirektoratet (UDI), og er en evaluering av et prosjekt med tittelen "Returmotiverende arbeid overfor enslige mindreårige i mottak." Involverte partnere i dette prosjektet har vært UDI, Hero Norge AS, fredsundervisningsgruppen i Norges Fredslag og NTNU Samfunnsforskning AS. Prosjektet har blitt fulgt opp av en referansegruppe bestående av representanter fra UDI og Hero Norge AS. Hero Norge AS stilte også en rådgivningsgruppe til disposisjon for prosjektet.

Rapporten bygger på kursholderes erfaringer med gjennomføringen av kurs i metoden Help Increase the Peace Program (HIPP). I empirien ligger også intervjuer med kursdeltakere gjennomført av NTNU Samfunnsforskning AS og data innhentet fra ansatte som har gjennomført deltakende observasjon ved de to mottakene der dette kurset har blitt utprøvd. Prosjektet startet i midten av desember 2010 og ble avsluttet i oktober 2011. Chro Borhan, Veronika Paulsen, Marko Valenta, Gabriella Grossmann og Kjartan Dirdal har i samarbeid utarbeidet rapporten. NTNU Samfunnsforskning har hatt ansvar for å kvalitetssikre datainnsamling og rapport. Chro Borhan har hatt ansvar for skriving av kapittel 2 og 3, mens kapittel 4 er skrevet av Veronika Paulsen og Marko Valenta. Innledningskapitlet (kapittel 1) og konklusjonen med anbefalinger (kapittel 5) har forfatterne skrevet i felleskap.

Vi ønsker å takke våre informanter som har vært positive til å stille opp og som villig har delt sine meninger, erfaringer og refleksjoner med oss. Vi ønsker også å takke mottaksledelsen ved de to respektive mottakene og de ansatte som har gjort det mulig å gjennomføre HIPP-kurset på mottakene. Både ledelsen og de ansatte har hatt en stor oppgave med praktisk tilrettelegging av kurset på mottakene, og de har vært viktige datainnsamlere under gjennomføringen av kurset. Vi takker også instruktørene i HIPP fra fredsundervisningsgruppen i Norges Fredslag, og pedagogisk ansvarlig, Ingrid Brudevoll. Vi ønsker også spesielt å takke ungdommene som har deltatt på HIPP og som villig har stilt til intervju og delt sine refleksjoner med oss.

Hero ønsker å uttrykke at vi er meget fornøyde med gjennomføringen av pilotprosjektet. Vi mener funnene i rapporten er enda mer positive enn vi vågde å håpe på. Vi vil nok en gang takke Fredslagets meget dyktige fasilitatorer og vi ønsker for ungdommene i mottak for enslige mindreårige at HIPP blir en del av hverdagen i fremtiden.

Trondheim, oktober 2011

Chro Borhan, Veronika Paulsen, Marko Valenta, Gabriella Grossmann og Kjartan Dirdal

Sammendrag

Denne rapporten bygger på erfaringer fra et utviklingsprosjekt der det ble gjennomført to kurs i Help Increase the Peace Program (HIPP) med enslige mindreårige asylsøkere som målgruppe. De to kursene ble gjennomført blant enslige mindreårige i to norske asylmottak i løpet av våren 2011. Mottakene er anonymiserte i rapporten. Målsettingen med utviklingsprosjektet var å prøve ut HIPP som et virkemiddel for å fremme ungdommers livsmestring. En viktig dimensjon ved prosjektet var å prøve ut HIPP som en indirekte metode i returarbeidet blant enslige mindreårige asylsøkere.

Rapporten er inndelt i fem kapitler. I det innledende kapitlet presenterer vi bakgrunnen for prosjektet, HIPPs grunnprinsipper, tidligere forskning og metode. I kapittel to og tre gir vi en detaljert beskrivelse av oppleggene som ble gjennomført i de to mottakene. Kapittel to og tre kan betraktes som den deskriptive delen av rapporten der presentasjonen av oppleggene baseres på mottaksansattes og HIPP-ansvarliges deltakende observasjoner. I kapittel 2 beskrives tilpasning av HIPP i forhold til returarbeid på de to mottakene som deltok i undersøkelsen, mens i kapittel 3 beskriver vi i detalj hvordan kursimplementeringen foregikk i de to mottakene i følgende fem faser: 1) førsamtale, 2) rekrutteringsfase, 3) HIPP modulene, 4) ettersamtale og 5) slutfasen. Disse to kapitlene er primært rettet til de som ønsker å danne seg egen mening om HIPP som metode, samt de som vil prøve å overføre deler av disse oppleggene som en del av egne HIPP-kurs i andre asylmottak. Av den grunn er beskrivelsene av kursene nokså detaljerte.

Dette utviklingsprosjektet og denne rapporten er resultat av et samarbeid mellom HERO og NTNU Samfunnsforskning. Samarbeidet har bidratt til å styrke prosjektet i gjennomføringsfasen (både i forhold til faglig forankring og nøytralitet), og ikke minst bidratt til å løfte prosjektet på flere måter i avslutningsfasen (i forhold til analyse, abstrahering og overføring av erfaringer). Hovedfokuset her var ikke bare å vurdere det konkrete utviklingsprosjektet, men også å kunne indikere elementer i prosjektet som kan ha overføringsverdi for andre returprosjekter. Lesere som ikke er interessert i detaljbeskrivelser av kursene henvises til kapitler 4 og 5 som representerer den analytiske delen av rapporten. I kapittel 4 tar vi utgangspunkt i intervjuene som NTNUs forsker har gjennomført blant kursdeltakere i begge mottakene og i kapittel 5 trekkes det flere slutninger knyttet til oppleggets styrker og begrensinger, samt at det gis en rekke anbefalinger knyttet til videre utvikling av kursene.

Intervjuene med ungdommene gir i liten grad indikasjoner på at HIPP har hatt direkte innvirkning på motivasjon for retur. Samtidig kan en argumentere for at HIPP har et indirekte returfremmende potensial. Intervjuene med ungdommene som har deltatt på

HIPP gir også gode indikasjoner på at tiltaket har styrket enkeltindividene og relasjonene i gruppa. Ungdommene har lært mye om mellommenneskelige relasjoner, sosiale koder, kommunikasjon og ikke minst om seg selv. De har også lært om utfordringer i hverdagen og hvordan de kan takle disse.

Det ser ut til at den direkte tilnærmingen til returproblematikken kan skape negative reaksjoner blant kursets deltakere og kan bidra til å undergrave noen av de andre positive nevnte funksjonene (inklusive kursets bidrag til økt trivsel og relasjonsutvikling i forhold til andre beboere og ansatte). Dette kan imidlertid unngås ved å benytte den mer sensitive tilnæringsmåten, slik kurset ble utformet på det ene mottaket som holdt seg til HIPP-metodikken og unngikk å eksponere deltakernes asylstatus i gruppen. Når dette er sagt må det imidlertid understrekes at vi prøvde ut HIPP-baserte kurs bare i to mottak og våre erfaringer er kontekstbetinget. En kan ikke utelukke at erfaringer ville vært annerledes hvis vi hadde hatt en annen sammensetting av gruppene og hvis kursene gikk over lengre tid og ga større rom til å gradvis nærme seg de mest sensitive temaene.

Når det gjelder returarbeidet kan det argumenteres for at HIPP kan bidra til dette på tre måter. For det første kan kurset bidra til å styrke ungdommers generelle mestringskompetanse og denne kompetansen kan anvendes når de stilles overfor utfordringer som knyttes til retur. Her kan det stilles spørsmål ved i hvor stor grad HIPP kan bidra til dette tatt i betraktning at kurset er av svært begrenset omfang. Uansett ser det ut til at HIPP-modellen, og øvelsene den tilbyr, kan bidra til personlig utvikling og til å forberede ungdommene på å håndtere forskjellige situasjoner de stilles overfor. For det andre kan HIPP bidra til å styrke ungdommers relasjoner og tillitt til ansatte. Returarbeidet avhenger i stor grad av at den avviste asylsøkeren oppfatter ansatte som troverdige og at de har tillit til dem som informerer om og hjelper til med frivillig retur. Styrking av relasjoner kan på denne måten indirekte virke returfremmende. For det tredje kan øvelsene som rettes mot retur bidra til en realitetsorientering i forhold til hva slags valgalternativer, utveier og mestringsmuligheter en avvist asylsøker har.

Med utgangspunkt i disse erfaringene konkluderes det i rapporten med at den indirekte tilnærmingen bør foretrekkes fremfor den direkte. Det indirekte, retursensitive fokuset på ungdommers fremtid anbefales av minst tre grunner. For det første ser det ut til at en slik tilnærming passer best med HIPP's grunnprinsipper. For det andre kan en mer direkte konfrontasjon med returproblematikken bidra til å skape konflikter mellom ungdommer og ansatte, samt undergrave relasjoner mellom ungdommer. For det tredje er det å forvente at mottaksansatte og ungdommer vil oppleve at de ikke mestrer slike konfliktsituasjoner og erfare dem som ubehagelige. Resultatet kan bli at både ansatte og ungdommer blir mye mindre motiverte til å organisere og delta i slike prosjekter enn

det som er tilfelle med mer sensitive opplegg der de ansatte mener at både de og ungdommene har erfart kurset som noe interessant, behagelig og nyttig.

Det anbefales imidlertid ikke at HIPP brukes i mottak som et *statisk* verktøy der kursansvarlige en gang for alle forkaster mer direkte tilnærminger til diskusjoner omkring retur. For eksempel kan det ikke utelukkes at HIPP-kurs som går over lengre tid, og som gir bedre rom for en gradvis og mer sensitiv tilnærming til diskusjoner om retur, kan skape mindre negative reaksjoner blant ungdommer. Metodikken må videreutvikles og fremtidige kurs må dermed implementeres på en dynamisk og utprøvende måte der kursansvarlige kontinuerlig tilpasser returperspektivet i HIPP til den lokale konteksten, kursets omfang og lengde, samt deltakeres situasjon og forutsetninger for å ta et velinformert valg om sin egen fremtid.

Innholdsfortegnelse

INNHALDSFORTEGNELSE.....	9
1. INNLEDNING.....	11
1.1. Utfordringer i returarbeidet	11
1.2. Følgforskning og evaluering.....	15
1.3. Målsetting og konkretisering av metode	16
1.4. Prosjektets innvirkning på mottaksarbeidet	17
1.5. Rapportens oppbygging	19
2. HIPP	21
2.1 Tilpasning av HIPP i forhold til returarbeid på mottak.....	22
2.1.1. Oppbygging av workshops på mottak 1.....	22
2.1.2. Oppbygging av workshops på mottak 2.....	23
3. BESKRIVELSE AV ARBEIDET PÅ ASYLMOTTAKENE	25
3.1. Mottak 1.....	25
3.1.1. Rekrutteringsfasen.....	25
3.1.2. Før samtalen	26
3.1.3. Helg 1	26
3.1.4. Helg 2	29
3.1.5. Helg 3	32
3.1.6. Refleksjoner rundt utfordringer.....	38
3.2. Mottak 2.....	40
3.3.1. Rekrutteringsfasen.....	41
3.3.2. Før samtale	41
3.3.3. Helg 1	41
3.3.4. Helg 2	44
3.3.5. Helg 3	48
3.3.6. Refleksjoner rundt utfordringer.....	53
4. FUNN FRA INTERVJU OG REFLEKSJONER.....	57
4.1. Organiseringen av HIPP	57
4.2. Personlig læring	58
4.3. Fokus på retur i HIPP	61

5. KONKLUSJON	65
5.1. Avsluttende refleksjoner	65
5.2. Anbefalinger	66
REFERANSER	69
VEDLEGG.....	71

1. Innledning

Denne rapporten bygger på erfaringer fra gjennomføringen av et utviklingsprosjekt som besto av to kurs i Help Increase the Peace Program (HIPP) rettet mot enslige mindreårige asylsøkere. Kurset ble gjennomført blant enslige mindreårige i to norske asylmottak. Målsettingen med prosjektet var å prøve ut HIPP som et virkemiddel for å fremme ungdommers livsmestring, og som en metode i returarbeidet med enslige mindreårige asylsøkere.

Hero Norges erfaring er at det vesentlige elementet i arbeidet med enslige mindreårige asylsøkere dreier seg om relasjoner. Å bygge opp et tillitsforhold preget av åpenhet er en forutsetning for at drømmer og planer for den enkelte ungdoms fremtid kan komme i fokus. For å lykkes med dette kreves det en betydelig og målrettet satsning på miljøarbeid, særkontaktenes rolle og individuelle samtaler med beboerne. Suksessfaktoren ligger mer i å få ungdommen til å "stole på" deg som person enn i innholdet i den generelle "returinfoen" som beboeren ofte velger å ikke forholde seg til.

Nøkkelen til et godt returmotiverende arbeid er å skape tro på at livet etter retur kan bli bra. Dette avhenger blant annet av trygghet i hjemlandet, familierelasjoner, økonomi og jobbmuligheter. For å ta et aktivt valg om retur etter endelig avslag må dette alternativet fremstå som bedre enn det å bli i Norge uten oppholdstillatelse. Spørsmål som en bør gå inn i er beskrivelser av hva det å bo illegalt kan medføre av konsekvenser, som for eksempel fare for tvangsretur og bortfall av rettigheter, i tillegg til boligproblematikk og kriminalitet.

Hero Norges erfaring er at det er både viktig og humant å begynne med returinformasjon og motivasjon allerede i transittfasen. De fleste som mottar et avslag på asylsøknaden vil oppleve det som en psykisk belastning. Dette gjør det vanskelig å nå inn med returinformasjon eller motiverende samtaler om retur rett etter at avslag er gitt. Vi tror derimot at en aktivitet som dreier seg om noe helt annet, og som kan få opp humøret og selvtilliten, er en fruktbar metode for å få ungdommene til å ønske å bygge en relasjon til de ansatte. Det at ungdommen er blitt forberedt på mulige utfall tidlig i asylsøkningsprosessen er en vesentlig suksessfaktor, som gjør prosessen med å motivere for retur til hjemlandet mye enklere enn om hele arbeidet starter ved første gangs avslag.

1.1. utfordringer i returarbeidet

Asylsøkere i Norge får ofte motstridende informasjon om viktige forhold som har betydning for deres muligheter til å bli i Norge. Kanalene er eksempelvis informasjonsmøter på mottak, informasjon direkte fra UDI, informasjon fra ulike media som aviser, tv og internett, informasjon fra landsmenn og informasjon fra organisasjoner, frivillige og aktivister. Når informasjonen er motstridende vil en ofte

stole på informasjonen fra sitt eget nettverk. En ting er hva UDI sier, en annen er hva en hører "skjer i virkeligheten". Denne oppfattelsen ligger ofte til grunn når en velger strategier for å oppnå egne mål. Tidligere forskning om arbeid med frivillig retur viser at avviste asylsøkere ofte ikke aksepterer avvisning (Valenta og Thorshaug 2011). Den viktigste årsaken til dette er redselen for det som vil kunne skje ved retur. Det indikeres i undersøkelsene også flere andre grunner til å nekte å samarbeide om frivillig retur. Opplevelse av urettferdighet i forhold til hvordan deres asylsak er blitt behandlet er en av faktorene som ofte nevnes. Forskere påpeker at enkelte har bodd mange år i Norge og at de har jobbet, betalt skatt, lært seg norsk, fått barn og bidratt til fellesskapet på andre måter, noe asylsøkere mener burde gi dem rett til å fortsette å bo i landet. Å beskrive returen som frivillig tilslører dermed det faktum at de i utgangspunktet ikke ønsker å returnere, men opplever at de direkte eller indirekte tvinges til det. Flere undersøkelser indikerer at myndighetenes returarbeid ikke kan sees uavhengig av den grunnleggende interessemotsetningen som kjennetegner asylsøkeres forhold til norske myndigheter (ibid).

Brekke (2004) beskriver hvordan asylsøkere opplever tiden mens de venter på svar fra norske myndigheter. Denne tiden preges, ifølge Brekke, av usikkerhet, fortregning av muligheten om at de skal få avslag og at fremtidsplaner innsnevres til kun et alternativ; det å få opphold. Retur anses med andre ord ikke som aktuelt. Både Brekkes og andres undersøkelser (Valenta og Thorshaug 2011) viser at retur fremdeles er en uaktuell utvei for de fleste, og oppfatningen om at alt vil løse seg bare de får opphold er fremdeles fremtredende. Forskingen om returarbeid med avviste asylsøkere viser også at avviste asylsøkere ofte kan se seg selv som "de urettferdig behandlede", "de avviste" og "de glemte". Trangboddhet, passivitet, livet "i limbo" og mangel på empowerment-relaterte programmer svekker beboeres evner og fører til at beboere "gror fast ved mottaket" (ibid).

Valenta og Thorshaug (2011) viser videre til at det direkte returmotiverende arbeidet hittil har hatt nokså begrenset innvirkning på avviste asylsøkere. Returforberedende arbeid, inklusive forskjellige informasjonsmøter og kvalifiserende kurs som har sterkt fokus på retur, kan skape negative reaksjoner hos beboere. Det kan bety at slike kurs har størst potensial hvis de får et bredere fokus. Suksessen til slike opplegg, når det gjelder returarbeid, ser ut til å ligge i at de, som hvilket som helst annet meningsfullt kurs, kan bidra til å holde beboerne i aktivitet, samt bidra til å normalisere og strukturere deres hverdag. Dette kan muligens motvirke den psykiske påkjenningen og minske risikoen for at deres mentale helse og handlekraft blir så svekket at de ikke har noen retur- og reintegreringskapasitet.

Det finnes flere måter å tilnærme seg returarbeidet på. Blant annet kan vi skille mellom direkte og indirekte former for returarbeid og mellom bruk av tvang og insentiver (Valenta og Thorshaug 2011). Enslige mindreårige skiller seg fra andre kategorier asylsøkere på flere måter. De er yngre og uten medfølgende familie og dermed antatt

mer sårbare enn andre asylsøkere. Dette tilsier at en bør være mer sensitiv i returarbeidet i forhold til denne gruppen asylsøkere.

1.1.1. Læring, selvaktelse og mestring

Utfordringen Hero har i det returmotiverende arbeidet med enslige mindreårige asylsøkere handler i stor grad om ungdommenes behov. Hero tok utgangspunkt i velkjente Abraham Maslows teori om menneskers behov og behovspyramiden (Maslow 1943). Den viser oss hvilke behov som må dekkes før det er mulig å dekke andre behov. De mest grunnleggende primære behov er nederst i pyramiden, mens behovet for selvrealisering er det øverste behovet, som med andre ord betinger at alle andre behov er dekket. Selv om denne modellen har sine begrensninger er den nyttig i forhold til å forstå en læringskontekst. Læring og tilegning av ny kunnskap ligger i de øvre delene hvor behovene for mestring, mening, realisering og prestasjon befinner seg. Dette er indikert med den gule boksen ved pyramiden (se figur under).

Hittil har Hero i mottakets retur- og informasjonsarbeid hatt fokus på denne øvre delen, uten å rette nok fokus på om grunnleggende behov er dekket og om beboeren dermed er i stand til å motta ny informasjon og læring. Maslows behovspyramide viser hva som må ligge til grunn før en kan oppleve "mening," "selvaktelse", "formål" og andre viktige deler av et velfungerende utdanningsløp. De grunnleggende forutsetningene omfatter tilfredsstillende av den enkeltes fysiologiske behov, sikkerhetsbehov og tilhørighet/kjærlighet. Disse behovene må dekkes før en kan forvente at læring kan skje. Selv om mottakenes ansvar er å sikre at disse behovene til en viss grad dekkes, er det

viktig å være oppmerksom på at ungdommer kan ha udekkede behov også her. Blant annet viser forskning at en større andel av enslige mindreårige asylsøkere lider av PTSD enn gjennomsnittet i befolkningen ellers (Eide og Broch 2010).

Med bakgrunn i dette ville Hero møte de metodiske utfordringene i forhold til å tilrettelegge for læring gjennom å fokusere på mellomfeltet i behovspyramiden. Behovstrinnet for kjærlighet og tilhørighet (Love and belonging needs) er et område hvor Hero tenker det er riktig å sette inn gode tiltak for å lykkes med et kvalifiseringstilbud. Et prosjekt som fokuserer på å møte ungdommenes behov for tilhørighet og tillit til andre mennesker, som er noe av fundamentet i HIPP, mente man derfor ville være nyttig.

HIPP bygger på Gandhis ikkevolds-prinsipper og på nyere ikkevoldsteoretikere som for eksempel Johan Galtung og Stanley Rosenberg. HIPP har som mål å bevisstgjøre deltakerne om sammenhengene mellom uttrykk for vold og konflikt på den ene siden, og røttene til vold og konflikt på den andre siden, for å forstå hvordan disse sammenhengene kan brytes. For å utvikle de ferdighetene som trengs for at hvert individ finner sine muligheter til å ta positive valg i sin livssituasjon, øves og bygges selvspekt, kommunikasjonsferdigheter, samarbeidsferdigheter og konfliktløsningsferdigheter. Den pedagogiske plattformen er deltagende og erfaringsbasert pedagogikk. Bygging av sosial samhörighet i gruppen vektlegges, og riktig balanse mellom lek, kreativitet, øving og refleksjon er et viktig prinsipp. En sterk team-filosofi ligger til grunn for HIPP. Det betyr at teamet som fasiliterer HIPP skal fungere som et eksempel på god kommunikasjon og ikkevoldelig samarbeid.

Hero Norge ønsket på dette grunnlaget å foreslå en utvikling av HIPP-metoden som et nytt verktøy i arbeidet overfor enslige mindreårige. Vi mente at HIPP ville kunne bidra til å skape et godt læringsgrunnlag for informasjon generelt og for returinformasjon spesielt, og for kvalifisering. Hvis prosjektet lyktes ville det kunne bidra til å styrke den enkelte ungdoms mulighet til å ta styring over eget liv og å ønske å planlegge egen fremtid, selv om denne fremtiden ikke vil være i Norge.

Hero Norge, i samarbeid med Fredslaget, arrangerte i februar/mars 2010 en prøve-workshop for enslige mindreårige asylsøkere ved Solvang Transittmottak i Østfold basert på HIPP-metodikken. Erfaringene fra denne workshopen var så positive og metoden så målrettet at Hero Norge ønsket å prøve ut hele metoden ved to andre mottak for enslige mindreårige. Hero presenterte HIPP for UDI, da Hero mente metoden ville kunne bidra til å heve det returmotiverende arbeidet i mottak for enslige mindreårige asylsøkere i mottaksperioden vesentlig.

1.2. Følgforskning og evaluering

I løpet av utprøving- og prosjektperioden, fra desember 2010 til oktober 2011, har det foregått en følgeevaluering og faglig oppfølging av HIPP gjennom et samarbeid mellom Hero og NTNU Samfunnsforskning AS. Følgforskningen har vært nyttig i forhold til å systematisere nye erfaringer og for å tilpasse og videreutvikle konseptet i en ny setting. Gjennom samarbeidet fikk man også en kvalitetssikring av det faglige innholdet fra en ekstern aktør og en står da sterkere i forhold til en eventuell implementering av metodikken i andre mottak for enslige mindreårige. Prosjektarbeidet munner ut i denne rapporten som fokuserer på "best practices", beskrivelse av konkrete tiltak, utfordringer en har møtt underveis og strategier en har iverksatt i løpet av prosjektet.

Samarbeidet mellom Hero og NTNU Samfunnsforskning hadde et todelt mål. For det første ville samarbeidet bidra til å styrke prosjektet i gjennomføringsfasen (både i forhold til faglig forankring og nøytralitet), og til å løfte prosjektet på flere måter i avslutningsfasen (i forhold til analyse, abstrahering og overføring av erfaringer). Hovedfokuset her var ikke bare å vurdere det konkrete utviklingsprosjektet, men også å kunne indikere elementer i prosjektet som kan ha overføringsverdi for andre returprosjekter. For det andre ville samarbeidet knyttet til datainnsamling, analyse, utarbeidelse av introduksjonshefte og rapportskrivning bidra til å styrke Hero Norges kompetanse på dette feltet. Fagfeltet forøvrig vil kunne dra nytte av samarbeidet siden NTNU Samfunnsforskning deltakelse i prosjektet vil kunne generere faglige publikasjoner og kunnskapsspredning i forskjellige fora.

Følgforskningen fokuserte på to nivåer: prosjektdeltakere og personer med ansvar for prosjektgjennomføringen. Evalueringen, rapportskrivningen og datainnsamlingen ble gjort i tett samarbeid mellom Hero og NTNU Samfunnsforskning, sistnevnte representert ved Veronika Paulsen og Marko Valenta. NTNU Samfunnsforskning bidro med eksterne refleksjoner, kvalitetssikring av verktøy for datainnsamling og evaluering samt produksjon av de analytiske, forskningsrelaterte delene av rapporten. Videre innebar forskningsmiljøets rolle i prosjektet veiledning, møtevirksomhet og oppfølging av personer som hadde en sentral posisjon i implementeringen av returtiltakene. Forskergruppen ved NTNU Samfunnsforskning har også besøkt mottakene og gjennomført kvalitative intervjuer med 26 ungdommer, i tillegg til uformelle intervjuer og samtaler med ansatte på mottakene.

Når det gjaldt samarbeid med Fredslaget mente Hero det ville være behov for at de stilte to representanter til disposisjon. Fredslagets representanter ble engasjert i prosjektet og lønnet av Hero over prosjektmidlene. Ansatte i Hero mottak som ble involvert fikk fristilt tid til dette arbeidet innenfor ordinære stillingshjemler.

1.3. Målsetting og konkretisering av metode

I den forberedende fasen tok Hero utgangspunkt i følgende problemstilling: *Hvordan drive motivasjonsarbeid og hvordan organisere returarbeid i hele mottakstiden?* Det ble fokusert på HIPP som metode og hvordan denne metoden kunne føre til styrking av selvtillit, samhold og tillit til andre mennesker. Videre var fokus på hvordan deltakerne skulle kunne generere overskudd til å mestre hverdagen på bakgrunn av denne metodikken.

Målsettingen med prosjektet har vært å utprøve og utvikle alternative former for returmotiverende arbeid som er tilpasset målgruppas alder og situasjon. I forkant av prosjektet hadde vi en forventning om å se både direkte og indirekte virkninger, og i løpet av prosjektperioden har vi prøvd ut tiltakets returfremmende potensial. I tillegg til den direkte innvirkningen på økt returfokus blant beboere var det forventet at tiltaket ville innvirke på retur indirekte ved at den styrker beboernes helse. Nedbrutte og ressurssvake personer er vanskelig å få ut av passivitet og få dem til å tenke på retur. Ved å styrke deres helse blir de bedre rustet til å ta et så vanskelig valg som returavgjørelsen er.

Delmålene som ble utarbeidet underveis i prosessen er utviklet med det formål å operasjonalisere og muliggjøre en bedre besvarelse/undersøkelse av problemstillingen og målsettingene. Delmålene er kategorisert under de respektive fasene som beskrevet under. I hver av fasene ble det brukt forskjellige metoder for datainnsamling og fremgangsmåter som et forsøk på å besvare delmålene. Vi deler datainnsamlingen inn i følgende fem faser: rekrutteringsfasen, førsamtale, HIPP-modulene, ettersamtale og sluttfasen. Vi presenterer i det følgende hver fase med tilhørende delmål og metode for datainnsamling:

1) Rekrutteringsfasen

Denne fasen er før HIPP blir gjennomført på mottaket og handler om rekruttering av deltakere til kurset¹. Delmålet i denne fasen er å belyse hva vi har gjort for å tiltrekke ungdommene til å delta på HIPP. Metoden i denne fasen er at de ansatte ved mottaket gir informasjon om HIPP og at prosjektkoordinator møter ungdommene forut for workshopen for å gi informasjon på mottaket.

2) Førsamtale

Denne fasen består av en uformell samtale hvor målet er å kartlegge den psykososiale tilstanden til deltakerne. En ansatt, barnefaglig ansvarlig, sosialkonsulent eller særkontakten på mottaket gjennomfører denne kartleggingen² individuelt med deltakerne.

---

¹ Se vedlegg 1, HIPP

² Se vedlegg 2, intervjuguide førsamtale

3) HIPP-modulene

Delmålene her er knyttet til de ni ulike temaene som det ble undervist i på mottakene. Det innebærer også at det er noe variasjon mellom mottakene, da metoden er tilpasset deltakernes gruppeutvikling og i hvor stor grad de var mottagelige for det tenkte programmet. Noe av endringene av temaene skyldes også hva referansegruppen kom med av tilbakemeldinger og det ble tilpasset i forhold til denne gruppens anbefalinger om hva som burde bli vektlagt. Delmålene blir ikke spesifisert i dette kapitlet, men under kapittel 3 og 4. Metode for datainnsamling under HIPP-modulene er at en av de ansatte gjennomfører deltakende observasjon, i tillegg til at HIPP-teamets egne erfaringer blir tatt med.

4) Ettersamtale

Denne fasen er rett etter selve gjennomføringen av HIPP på mottaket³. I denne fasen skal den ansatte som gjennomførte førsamtalen med ungdommen gjennomføre en ettersamtale for å kartlegge på hvilken måte HIPP har bidratt til forbedring av den psykososiale tilstanden til deltakeren.

5) Slutfasen

Denne fasen er når HIPP er blitt avsluttet på mottaket og den ansatte har kommet med tilbakemeldinger på ettersamtale-fasen. På dette tidspunkt er data fra de andre fasene kommet inn og HIPP avsluttet. I denne fasen skal det kartlegges på hvilke måter de ansatte på mottaket kan merke endring i atferd blant de som deltok på HIPP. I tillegg skal det kartlegges hvorvidt HIPP har ført til økt returfokus blant de som deltok. Metode for datainnsamling i denne fasen var intervju gjennomført av NTNU Samfunnsforskning.

I tillegg til bidragene fra deltakende observatør og HIPP-teamet har også de ansatte ved mottakene hatt en aktiv rolle i HIPP-workshop og organisering, og de har kommet med tilbakemeldinger. Seniorrådgiver, Lèon Beckx, ved Diversity Joy i Amsterdam deltok som observatør og fasilitator⁴ siste helgen ved mottak 1, og hans tilbakemeldinger er tatt med i rapporten⁵. Disse bidragene er tatt med på grunnlag av at de har bidratt i prosjektet og vi har sett nytten av hans bidrag som setter en del av erfaringene i et annet perspektiv.

1.4. Prosjektets innvirkning på mottaksarbeidet

Prosjektarbeid er alltid en utfordring for det generelle arbeidet i et mottak. Det påvirker det daglige arbeidet og kan enkelte ganger oppleves som stress og merarbeid for de

---

³ Se kapittel 3 for detaljert beskrivelse av gjennomføringen

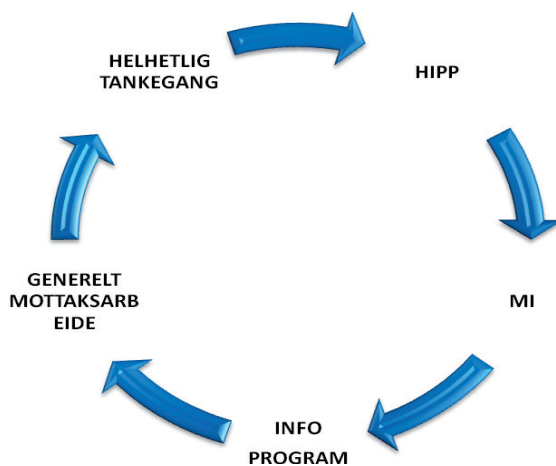
⁴ Fasilitator betyr i denne sammenhengen en som har lært HIPP-metodikken og jevnlig praktiserer dette og inkluderer andre i gruppen.

⁵ Se vedlegg 3 for hele rapporten fra Lèon Beckx

ansatte i en travel hverdag. I tillegg kommer utfordringen med å integrere erfaringer fra prosjektet inn i mottakets mange rutiner og innarbeidede arbeidsprosesser i etterkant.

Dette prosjektet mente Hero at ville oppleves helt annerledes av de ansatte. Bakgrunnen for det er knyttet til prosjektets helhetlige tenkning rundt beboerens situasjon, og at vi tror ansatte vil anerkjenne at denne metodikken er realistisk og gjennomførbar i mottakshverdagen. Prosjektet peker i pedagogisk samme retning som MI-metodikken, som UDI kurser mottaksansatte i. Det følger også UDIs satsning på det nye informasjonsprogrammet for barn og unge (RS 2009-041V1⁶), som barnefaglige ansvarlige, informasjonskonsulenter og mottaksledere nå kurses i.

Ved en gjennomføring av HIPP-metodikk i alle mottak helt fra ankomst bereder man grunnen for MI-metodikken som er tenkt benyttet i det generelle mottaksarbeidet for å styrke beboerne og fremkalle individuelle ressurser i den enkelte. Det nye informasjonsprogrammet som blir spesielt tilrettelagt for barn og unge, kommer med nye forslag til bruk av teori og metoder for å lykkes med informasjonsarbeidet. Disse tre forholdene mener Hero bør ses i sammenheng, og som en enorm styrking av det metodiske arbeidet i mottakene. De tre nye verktøyene vil inngå i samme helhetlige tenkning og dermed også styrke de ansatte i mottakene som vil kunne anvende disse videre i arbeidet med beboerne (se figur under).

HIPP-metodikken bærer i seg ideen om å ta mennesker på alvor, og forstå at for å komme i posisjon for å snakke om en eventuell retur til omsorgspersoner eller hjemlandet, må man først lykkes med å motivere ungdommene til å ønske å delta i sin

⁶ <http://www.udiregelverk.no/default.aspx?path=%7B868D7B13-90D24492-AEAC-9DD6EB4C44F4%7D>

egen utvikling. HIPP vil bidra til at motivasjonsarbeidet vil utvides til fellesaktiviteter i grupper.

Som figuren over viser drar de nevnte tre verktøyene i metodisk samme retning og overlapper hverandre i det praktiske arbeidet i mottak. For eksempel kan deler av retur- og informasjonsarbeidet foregå etter HIPP-metodikken, og MI er et godt verktøy for individuelle samtaler om retur og kan også fungere godt i generelt informasjonsarbeid. Det blir likevel viktig å skille mellom mulighetene og begrensningene i utøvelsen av de forskjellige metodene.

1.5. Rapportens oppbygging

Rapporten er inndelt i fem kapitler. I dette innledende kapitlet presenterer vi bakgrunnen for prosjektet, HIPPs grunnprinsipper, noe tidligere forskning og metode. I kapittel to og tre gir vi en detaljert beskrivelse av oppleggene som ble gjennomført i de to mottakene. Kapittel to og tre kan betraktes som den deskriptive delen av rapporten der presentasjonen av oppleggene baseres på mottaksansattes og HIPP-ansvarliges deltakende observasjoner. I kapittel 2 beskrives tilpasning av HIPP i forhold til returarbeid på de to mottakene som deltok i undersøkelsen, mens i kapittel 3 beskriver vi i detalj hvordan kursimplementeringen foregikk i de to mottakene. Lesere som ikke er interesserte i detaljbeskrivelser av kursene henvises til kapitler 4 og 5 som representerer den analytiske delen av rapporten. I kapittel 4 tar vi utgangspunkt i intervjuene som NTNUs forsker har gjennomført blant kursdeltakere i begge mottakene og i kapittel 5 trekkes det flere slutninger knyttet til oppleggets styrker og begrensinger, samt at det gis en rekke anbefalinger knyttet til videre utvikling av kursene.

2. HIPP

HIPP - Help Increase the Peace Project - startet i 1990 som et program for ungdom i Syracuse, New York. Disse ungdommene bodde i et nabolag med mye vold, og foranledningen var at en 14-åring ble drept i dette området. Målet med programmet var å endre atferdsmønstre som fører til konflikt, og bygge opp mer konstruktive måter å forholde seg til konflikt og vold på. Elever og lærere ble skolert i konfliktløsningsmetoder gjennom deltakende, erfaringsbasert pedagogikk. Dette førte til at skolen og nabolaget gradvis ble forandret til et samfunn hvor folk viste mer omsorg for hverandre, og det ble mindre vold og konflikt (American Friends Service Committee 2009).

Programmet utviklet seg videre og spredde seg til 15 land, deriblant Sør-Afrika, sammen med ATV - Alternativ til vold⁷. Derfra gikk turen til Nederland hvor metoden blir mye brukt i flerkulturelle sammenhenger, med fokus på dialog. Via Nederland har HIPP kommet til Norge, gjennom at Norges Fredslag⁸ i 2009 sendte to delegasjoner til Amsterdam for å lære denne metodikken av organisasjonen Diversity Joy⁹.

Metodikken i HIPP er inspirert av pedagogiske tilnærminger som fokuserer på pedagogikk for de undertrykte¹⁰, styrkebasert tilnærming¹¹ og positive psykologi¹². HIPP er en erfaringsbasert læringsmetodikk med en ikke-voldelig grunnfilosofi. Det vil si at både deltakerne og underviserne lærer av å bidra og dele sine livserfaringer. HIPP workshops blir alltid satt opp av et team hvor erfarne kursholdere samarbeider med flere assistenter, ideelt sett er det fire til fem personer som fasiliterer sammen. Det er en fordel om det også er individer fra målgruppen med i teamet. Kursholderne kan fungere som et eksempel på godt teamsamarbeid for deltakerne. Teamsamarbeidet kan være en viktig læring i å ta kooperative beslutninger i et team. Teamet skal være mest mulig ulikt sammensatt når det gjelder kjønn, alder og kulturell bakgrunn, slik at man kan arbeide med sammensatte grupper på en god måte. HIPP består av tre trinn: "basic", "advanced", og "training for facilitators". Når en deltaker har tatt disse tre trinnene, kan han eller hun bli kursholder selv.

Alle HIPP workshops består av en kombinasjon av leker, deltakende aktiviteter, samtaler og diskusjoner. Strukturene i en HIPP session/bolk er som følger:

---

⁷ Les mer om arbeidet i Sør-Afrika: <http://www.phaphama.org>

⁸ Les mer om Norges Fredslag: <http://www.fredslaget.no>

⁹ Les mer om Diversity Joy: <http://www.diversityjoy.nl>

¹⁰ Se for eksempel Freire og Berkaak 2003

¹¹ Se for eksempel Hauger 2009

¹² Se for eksempel Seligman 2009

- HIPP connection - noe som skal samle gruppen som en enhet/felleskapsdannelse.
- Agenda review - gjennomgang av dagens program.
- HIPP lift 1 - en lek for å få opp energinivået og engasjere deltakerne.
- Core activity 1 - en lengre og mer krevende hoved-/ kjerneaktivitet.
- Hip lift 2 - en lek for å få opp energinivået før neste bolk.
- Core activity 2 - en lengre og mer krevende hoved-/kjerneaktivitet.
- Evaluation/ HIPP closing - en evaluering av dagens program og en avsluttende øvelse.

Under de ulike bolkene sitter man som oftest i en sirkel uten noe form for bord eller annet mellom deltakerne. Dette åpner opp for en nærmere relasjons- og fellesskapsdannelse. I tillegg vil denne formen for romplassering kreve mer deltakelse, engasjement og fokus da det er full oversikt over både deltakere og undervisere. Dette kan oppleves som positivt, men også som ganske krevende for enkelte.

En av grunntankene i HIPP er at konflikt er en naturlig del av menneskelig samkvem, men at det likevel ikke trenger å være destruktivt. Det kan derimot bidra til positiv forandring og vekst, dersom man klarer å finne en vinn/vinn løsning. For å klare å finne en vinn/vinn- løsning kreves bestemte kunnskaper og ferdigheter, som kan øves opp. Kjerneområdene i HIPP er "Empowerment"/styrking av eget selvbilde, kommunikasjon, samarbeid og konfliktløsning (American Friends Service Committee 2009).

2.1 Tilpasning av HIPP i forhold til returarbeid på mottak

Når HIPP skulle prøves ut i forhold til returmotiverende arbeid overfor enslige mindreårige ble metoden tilpasset målgruppen. HIPP ble på mottakene anvendt som et nyttig verktøy for at asylsøkerne kunne ta aktiv del i sin hverdag da metoden virker styrkende på deltakerne. Dermed kunne asylsøkerne bli mer modige og de kunne mer bevisst rette blikket mot fremtiden. Det var tenkt at dette kunne bli nyttig både i forhold til innvilget oppholdstillatelse og avslag/retur.

2.1.1. Oppbygging av workshops på mottak 1

Pedagogisk leder hadde ansvar for å lage et program tilpasset målgruppen sammen med teamet. På mottak 1 ble det allerede første dagen oppdaget at programmet var for langt da tolkingen tok lang tid. Dette førte til at det ble forandringer og forskyvning av programmet. Videre merket man at det var nødvendig å sette inn flere leker, for å samle gruppen og gjøre deltakerne i stand til å fokusere på aktivitetene, som krevde stor grad av konsentrasjon og engasjement. Målet var å komme gjennom de temaene som er en del av en grunnmodul i HIPP. Videre var prosessen lagt opp slik at det ble en naturlig overgang til å ta opp temaet retur. Metodikken er fleksibel og skal tilpasses gruppens utvikling og gruppedynamikken. Dermed var endringer i programmet nødvendig for å

tilpasse det til målgruppens behov. Da enslige mindreårige er i en sårbar situasjon, var metodens fleksibilitet en positiv faktor for ikke å presse deltakerne til noe de ikke var klare for.

For å kunne gå inn på temaet retur, ble deltakerne (7.dag) bedt om å lage en identitetssol, som skulle si noe om hvem de var. Videre gikk man over til å introdusere "påvirkningssirkelen". Dette handlet om at man ville fokusere på ting man ikke kunne påvirke i livet, slik at man ble mindre handlingslammet og mer realitetsorientert. Dette er en ytre sirkel. Den indre sirkelen, er kjernen av hva man kan påvirke. Og dersom man ønsker å fokusere på de tingene man kan påvirke i livet, kan man da utvide denne indre sirkelen. Oppfølgingen til denne øvelsen var at deltakerne fikk i oppgave å kartlegge og diskutere alt de mente de kunne og ikke kunne påvirke i livet generelt. Til slutt, gikk man konkret inn på hva deltakerne mente de kunne påvirke og ikke påvirke dersom de fikk innvilget oppholdstillatelse eller avslag på sin asylsøknad. Deltakerne ble delt i to grupper som skulle diskutere dette¹³.

2.1.2. Oppbygging av workshops på mottak 2

Erfaringene med å mottakstilpasse HIPP til målgruppen ble tatt med i betraktning når HIPP deretter skulle implementeres på mottak 2. Det ble lagt opp kortere bolker, språket ble lagt på et lavere norsknivå og tolketilpasset, og de logistiske utfordringene man opplevde på mottak 1 ble det mye mindre av på mottak 2. Videre var dette en ren guttegruppe, slik at det kom opp nye erfaringer på dette mottaket, som var ulikt mottak 1. Det kom anbefalinger fra referansegruppa om å endre deler av programmet, spesielt oppbyggingen til temaet retur. Dette ble begrunnet med at det var et pilotprosjekt, og at det dermed var en nødvendighet å endre programmet noe slik at man fikk forskjellige erfaringer og datamateriale. Dette var noe som ble vurdert som meget viktig i referansegruppen. Dermed ble oppbyggingen til returdelen på mottak 2 noe endret.

Som på mottak 1, ble deltakerne på mottak 2 bedt om å lage en identitetssol den 7.dagen, som skulle si noe om hvem de var. Videre gikk man over til å introdusere "påvirkningssirkelen". Oppfølgingen til denne øvelsen var at deltakerne fikk i oppgave å kartlegge og diskutere alt de mente de kunne og ikke kunne påvirke i livet generelt. Den siste delen ble imidlertid endret til en annen øvelse enn på mottak 1. Her ble ungdommene delt inn i grupper hvor gruppene også hadde med seg en voksen person for å diskutere de ulike scenarioene som ble utdelt¹⁴. Gruppene fikk utdelt et scenario hver, hvor en fiktiv person, Adel Babel på 25 år, hadde endt opp i forskjellige situasjoner i livet. Det var totalt fire forskjellige scenarioer med følgende tema:

---

¹⁴ Gruppene ble delt inn i forhold til om de hadde fått opphold, avslag eller om de ventet på avklaring.

1. Adel fikk oppholdstillatelse i Norge.
2. Adel fikk avslag og valgte å returnere frivillig.
3. Adel fikk avslag og ble tvangsreturnert.
4. Adel fikk avslag og bestemte seg for å oppholde seg ulovlig i Norge.

Gruppene ble bedt om å diskutere hva som hadde skjedd med Adel, hva han hadde valgt og valgt vekk, og hvilke muligheter for fremtiden han hadde¹⁵. Deltakernes reaksjoner på returtematikken på mottak 2 var svært annerledes enn på mottak 1. Disse erfaringene vil bli diskutert i senere kapitler i rapporten.

---

¹⁵ For full oversikt om HIPP programmet på mottak 2, se vedlegg 4.

3. Beskrivelse av arbeidet på asylmottakene

I dette kapittelet gir vi en beskrivelse av arbeidet med HIPP på asylmottakene hvor det er utprøvd. Vi velger å presentere arbeidet på mottakene hver for seg for å gi konkrete beskrivelser og for å vise hvilke tilpasninger som er gjort underveis. I presentasjonen skal vi vise gangen i HIPP-programmet fra start til slutt, hva som har vært målene i hver enkelt samling, hvilke tilbakemeldinger beboerne har gitt og hvilke refleksjoner vi har gjort oss underveis i prosessen.

3.1. Mottak 1

Forut for hver helgesamling ble det bestilt tolker fra Hero tolk. Det var en viss risiko knyttet til forhåndsbestilling av tolker, da det ikke var garanti for at deltakerne ville møte til undervisningen. I bestillingen ble det spesifisert at dette var en interaktiv metode som innbar at tolkene fikk noe annerledes rolle enn den tradisjonelle tolkerollen. Det innebar blant annet at tolkene måtte være aktive, være med på leker, og at de samme tolkene ble brukt på alle tre helgesamlinger. En utskiftning av tolk ville virke hemmende på prosessen, da fellesskapsdannelse, samarbeid og tillitt er viktige grunnpilarer for den enkeltes utvikling og deltakelse. Det ble gjennomført opplæring av tolkene på temaene forut for første helgesamling.

Det var en ansatt som hadde ansvar for praktisk tilrettelegging av HIPP på mottak 1. Det vil si at vedkommende skulle booke og ordne lokaler, innkjøp av mat og drikke til pausene, samt være teamets kontakt utad mot deltakerne og øvrige personale på mottaket. Det var viktig å planlegge hvilket rom på mottaket som egnet seg best. I HIPP sitter man vanligvis i en sirkel av stoler på gulvet. I tillegg skulle det være plass til å gjennomføre diverse praktiske og fysiske leker og øvelser. Med en gruppe på ca.15 personer anga det størrelsen på rommet i prosjektet.

Personen fikk også anledning til å tilrettelegge sammen med teamet andre og tredje helg. Den ansatte var med på alle tre helgesamlinger og vedkommende sine tilbakemeldinger og erfaringer er trukket inn som relevant data og blir referert til under delmålene.

3.1.1. Rekrutteringsfasen

Mottaket fikk tilsendt informasjonsskriv som skulle henges opp på mottaket¹⁶. Videre fikk de ansatte ansvar for å gi informasjon om HIPP til potensielle deltakere, og de fikk ansvar for å rekruttere. Selv om det i prinsippet var slik at deltakelse i HIPP er frivillig, var det en del faktorer som bidro til en annen rekrutteringsprosess enn tenkt¹⁷. Forut for rekrutteringen besluttet teamet at det var best å gjennomføre HIPP med maks to

---

¹⁶ Se vedlegg 1, HIPP.

¹⁷ Se videre om dette under punkt 3.1.3.

språkgrupper, men da det var relativt få beboere fra samme språkgruppe ble det en sammensetting av deltakere fra fem forskjellige språkgrupper. Totalt var det påmeldt 14 deltakere hvor det var en blanding av ungdommer som hadde fått opphold, avslag eller ventet på svar på sin søknad.

3.1.2. Før samtalen

Det var planlagt at det skulle gjennomføres før samtale med alle enslige mindreårige før de skulle delta i HIPP. Før samtalen skulle gi et bilde av deltakernes psykososiale tilstand og finne ut hvilke forventninger deltakeren hadde i forkant av HIPP. På mottak 1 ble ikke før samtalen gjennomført. Bakgrunnen for dette var at mottaket ikke hadde tilstrekkelig med tid for å gjennomføre før samtale før aktivitetene var kommet i gang. Dette betyr i praksis at det ikke finnes en utfyllende kartlegging av deltakernes psykososiale tilstand før gjennomføringen av HIPP på mottak 1.

3.1.3. Helg 1

Delmål 1: Introduksjon og oversikt.

- *Hva slags informasjon har blitt gitt for å gi deltakerne introduksjon om og oversikt over HIPP?*

Workshopen startet med å gi et historisk innblikk i ikke-voldsbevegelser som Ghandi i India og ikke-voldsaksjonene i forhold til hudfargediskrimineringen i USA. Første øvelse gikk ut på å lage voldstreet, hvor man skulle kartlegge handlinger som var voldelige og årsakene til disse. Fasilitator påpekte at HIPP handler om at man skal tilegne seg verktøy som skal gjøre det mulig å bryte linken mellom voldshandlinger og årsakene til vold.

Etter denne øvelsen var det gjennomgang av reglene for HIPP-samlingene. Her hadde deltakerne mulighet til å komme med innspill. Veldig få regler var satt i forkant, det skulle være gruppens egne regler som gjaldt. Observatør var av den oppfatning at det var positivt å lage egne regler, da deltakerne kunne føle at de hadde innvirkning på reglene. Det ble i denne øvelsen påpekt fra HIPP-teamet at deltakelse var frivillig, men at dersom man ville delta så måtte man delta fullt og helt på hele kurset. Det innebar at de måtte ha gyldig fravær for å få lov til å komme tilbake til kurset. Dette skapte en del diskusjon om deltakelse egentlig var frivillig, men HIPP-temaet var likevel svært bestemte på at frivillig deltakelse var en av grunnreglene, og at det skulle gjelde ut hele kurset. Argumentet her var at dersom det ikke var frivillig deltakelse, ville ikke deltakerne kunne være åpne, positive og mottagelige for metoden og heller motarbeide prosessen.

Underviserne merket også at det var vanskelig å kommunisere med deltakerne delvis på grunn av tolking. De ansatte gav tilbakemelding på at det ble brukt for avansert språk. Observatøren: *"...en del fremmedord. (Det enkle er ofte det beste), da kan ungdommene*

forstå litt selv, samt at det gjør det noe lettere for tolkene." Vi kommer tilbake til utfordringene vedrørende tolk senere i rapporten.

Noen av øvelsene var lagt opp slik at alle deltakerne skulle besvare spørsmål i sirkelen. Observatøren bemerket at dette var krevende for deltakerne. *"Det å ta runden ble litt langdrygt da alt skulle tolkes. Ungdommen falt litt ut. Mulig det hadde hjulpet å ta "runden" av og til, men ikke på hver øvelse".* En av reglene var at det var mulig å si "pass" dersom man ikke ville delta på en øvelse eller ikke ville besvare et spørsmål, men at man da ville komme tilbake til den personen senere. Dette var for å gi deltakerne mulighet til å delta frivillig under hele samlingen. Observatør bemerket dette punktet: *"Når en ungdom sier "pass" kan det ha andre årsaker enn at de ikke kommer på noe der og da. Tror det kan være lurt å ha dette i bakhodet, det kan hende at enkelte temaer "trigger" og gjør at deltakeren ikke ønsker å komme med innspill".*

Observatørens siste kommentarer fra den første dagen var følgende:

"Hensikten med HIPP kunne med fordel vært enda mer tydelig. At det er Help Increase the Peace Program er bra, men hva innebærer begrepene? Og hvorfor holdes dette kurset for disse deltakerne? Er de motiverte til å delta? Deltakerne var passive i begynnelsen og virket noe spørrende. Det ble likevel oppsummert med at det hadde vært en bra og lærerik kveld".

Tilbakemeldinger fra deltakerne

Det ble foretatt en muntlig evaluering hvor deltakerne skulle si noe om hvordan de hadde opplevd denne første dagen i HIPP. Det ble sagt at *"dette var spennende", "det var moro og jeg har ledd mye", "jeg har lært mye" og "jeg har fått gjort ting sammen med andre beboere og lært å kjenne de andre bedre".*

Delmål 2: Samarbeid og affirmasjon

- *Hva slags tegn til samarbeid og affirmasjon¹⁸ har deltakerne vist under workshopen?*

Det ble gjort noen endringer i undervisningsprogrammet for dag to for å tilpasse det til deltakerne og i større grad basere det på erfaringene fra dagen før, for eksempel i forhold til utfordringene med tolking. Det ble lagt inn flere leker for å lette presset, og for å øke aktiv deltakelse blant ungdommene i gruppa.

En av øvelsene var "lyttesirkel", som gikk ut på å øve seg på aktiv lytting. I denne øvelsen skal deltakerne sitte to og to og besvare spørsmål som blir stilt. Disse besvarelsene skulle ikke deles i plenum. Det ble gitt tilbakemelding på at spørsmålsformuleringene var for sensitive for ungdommene. Det ble observert at deltakerne oppfattet

---

¹⁸ Affirmasjon er i teksten brukt i betydningen bekreftelse.

spørsmålene som for personlige, og at det fremkalte tårer. Observatøren uttalte: *"Jeg observerte at flere ble litt nedstemt og enkelte litt sinte. Stemningen ble tung"*. Under workshopen ga observatør direkte tilbakemelding til HIPP-teamet om at disse spørsmålene ikke var bra for ungdommene, noe som skapte en undergraving av teamets kompetanse. Det ble en merkbar forverret stemning etter øvelsen. HIPP-teamet vektla at de nå var i Norge, og at i dette landet var det å gråte og vise følelser ikke et tegn på svakhet, men derimot på styrke. Og at dersom flere deltakere under kurset hadde behov for å tømme seg følelsesmessig, eller bare gråte, var det helt i orden. Deretter dro underviserne i gang en lek for å lette stemningen, noe som fungerte. Observatør mente at det fortsatt var for mye snakk fra fasilitator sin side og konkluderte med at hun var usikker på om opplegget fremmet samarbeid og affirmasjon.

Tilbakemelding fra deltakerne

Deltakerne ble bedt om å stille seg på en evalueringslinje med gradering fra 1 - 10, hvor 10 var plasseringen for at de fant dagen nyttig og lærerik, mens 1 var plasseringen hvor de fant dagen unyttig og at de ikke hadde lært noe. Alle bortsett fra én beboer stilte seg på *veldig nyttig og lærerikt kurs*, det vil si fra 7 og oppover til 10. Den ene beboeren som stod på 2/3 gav tilbakemelding på at han syntes det var for likt Geir Dales konfliktverksted¹⁹, og at øvelsene av og til var litt kjedelige og for lette. Han fremhevet likevel lekene som meget positive. Denne deltakeren behersket norsk bedre enn de andre og virket meget reflektert. Han ble etter den andre dagen spurt om han ville være med å fasilitere, men det ville han ikke. Grunnen til det var at han ikke ville ha en lederrolle overfor de andre beboerne. De andre deltakerne som stilte seg positive til dagens program gav følgende tilbakemeldinger: *"det var kjekt og morsomt"*, *"lært mye og ledd mye"*, *"lært å bruke mer tid når man skal lytte"*, og *"lært å forstå andre litt bedre"*.

Delmål 3: Kommunikasjonsferdigheter og konfliktløsning

- *Hvilke tegn til forbedring av kommunikasjonsferdigheter og konfliktløsningsorientering har deltakerne vist under workshopen?*

Det ble foretatt justeringer i programmet for å løfte den noe tyngede stemningen fra dagen før, noe som viste seg å fungere veldig bra. Teamet prioriterte leker og gav deltakerne god tid på hver øvelse. Gjennom helgen viste det seg at gruppen trengte ytterligere tid på hver øvelse. Undervisningen ble dermed liggende litt etter det planlagte tidsskjemaet. Pedagogisk leder kommenterte at det var viktig å ta hensyn til gruppens reelle progresjon og at opplegget hele tiden måtte tilpasses gruppens behov og utvikling.

---

¹⁹ Konfliktverksted er deltagende undervisning i konflikthåndtering. Det er en lett og ledig form, med mye lek og moro, samtidig som deltakerne engasjerer seg personlig i de utfordrende og tildels alvorlige temaene konflikt reiser. Gjennom praktiske øvelser, leker og rollespill gjenskaper deltakerne situasjoner de erfarer i sin hverdag, og øver opp bevissthet og nye ferdigheter for kommunikasjon og konflikthåndtering (fra rapport skrevet av Geir Dale; *Fra konflikt til samarbeid: Konfliktverksted med ungdom i asylmottak 2008*).

Voldstreet ble tatt opp på nytt for å gi deltakerne en ordentlig forståelse av hva som er målet med HIPP. Denne gangen virket det som om deltakerne fikk med seg poenget, og det engasjerte alle, også de mest sjenerte i gruppa.

Den siste kjerneaktiviteten denne helgen var en øvelse som heter "Min drømmedag". Her skulle beboere først skrive eller tegne sin drømmedag. Da hadde de all makt, penger og ressurser til å gjøre hva de enn ville. Dette skulle skrives på et ark og stiftes sammen. Det ble gitt beskjed om at de ikke skulle dele denne individuelle drømmen med noen andre, det skulle forbli hemmelig. Deretter skulle de gå i en større gruppe og diskutere seg frem til en drømmedag hvor de i gruppen skulle tilbringe den sammen. Denne delen av øvelsen ville deretter bli presentert i plenum. Gruppene ble stort sett delt inn etter språk, mens de mindre språkgruppene gikk sammen med tolkene for å diskutere seg frem til en drømmedag. En av gruppene fortalte at deres drømmedag var at de var kommet tilbake til hjemlandet, at det var blitt fredelig og at de var blitt gjenforent med familiene sine og hadde funnet sine gamle barndomsvenner. En annen gruppe fortalte at de ville dra til Afrika og fjerne all fattigdom ved å gi mat og penger til alle som trengte det. Den tredje gruppen ville dra til USA, hvor alle gruppemedlemmene fikk hver sin Ferrari, og skulle tilbringe dagen i Las Vegas.

Tilbakemelding fra deltakerne

Her foretok HIPP-teamet en evaluering av den første helgesamling sammen med deltakerne. Fokuset i evalueringen var hvilket helhetlig inntrykk man hadde fått. Det ble delt inn i gode og dårlige erfaringer og ideer til forbedring som ble skrevet på flipoverark. De positive tilbakemeldingene var: "*Morsomme leker*", "*forbrenne kalorier*", "*godt å være sammen med andre når man er trist*", "*å dele tanker med andre, glemme vonde tanker*", "*har lært å bli en bedre lytter*" og "*positive opplevelser*". Blant de negative tilbakemeldingene var: "*Hele helgen ble ødelagt, bedre om kurset blir flyttet til etter skoletid*" og "*jeg trenger også tolk*".

3.1.4. Helg 2

Delmål 4: Affirmasjon, kommunikasjon og fellesskapsdannelse

- *Hvilke tegn til økt affirmasjon, forbedring av kommunikasjon og fellesskapsdannelse har deltakerne vist under workshopen?*

Ved første helgesamling gikk en av øvelsene ut på å finne fellesregler som skulle gjelde under kurset. Det ble også gjort et forsøk på å finne et "fokusord". Dette var et ord som man kunne bruke for å samle gruppen og få dem konsentrert dersom man så at mange var ufokusert. Dette var også en øvelse på å ta konsensusavgjørelser og for forbedring av samarbeid. Da øvelsen dukket opp igjen den andre helga, ble det en umiddelbar respons og ungdommene visste fra forrige gang hva øvelsen gikk ut på. Den første helgen fant de

frem til ordet "blomst" som fokusord, men det ble ikke tatt alvorlig, derfor ville de finne et nytt ord. Observatør kommenterte at det ble en drakamp om å få sine forslag gjennom, men at gruppen til slutt ble enige om ordet "bæ". *"Latter og smil var forløsende og fellesskapsdannende. Både verbal og fysisk kommunikasjon (kroppsspråk) foregikk."*

Deltakerne skulle deretter si noe om hva de hadde tatt med seg fra forrige helgesamling. Det ble foretatt en runde på det. Noen brukte "pass", og det ble fra observatørens side betraktet som noe positivt at de husket reglene om pass og at deltakelse var frivillig. Her var det mange som husket noe av tematikken fra forrige gang, og de sa at de hadde gledet seg til denne helgen.

Gjennom hele dagen ble det gjennomført mange øvelser som gikk ut på affirmasjon (positiv selvbekreftelse), fellesskapsdannelse og kommunikasjon. Det ble gjort mange observasjoner på at denne dagen virket fellesskapsdannende, at deltakerne lærte mye om å lytte aktivt og om positiv selvbekreftelse. Observatøren sa at det var en utvikling i løpet av dagen, fra noe passiv holdning til aktiv deltakelse og oppmuntring på slutten av dagen:

"Fra uro til stillhet, lytting og respekt for andre som snakker. Alle er fokusert når en og en snakker. Ungdommene ser på hverandre og gir hverandre oppmerksomhet og verdighet. Vekker følelser og engasjement å høre på andre fortelle om seg selv, sine ønsker og opplevelser. Ekte og mellommenneskelig."

Tilbakemelding fra deltakerne

Evalueringen av denne første dagen av andre helgesamling foregikk i en runde hvor en og en skulle inn i midten av ringen, ta en twistsjokolade, og fortelle hva de ville ta med seg videre. Observatør oppsummerte evalueringen på følgende måte:

"Fin oppsummerende øvelse. Refleksjon rundt dagen og hva de har lært. Gjorde inntrykk at ungdommene hadde så mange gode, kloke og modne tanker om seg selv og andre. De ble etter hvert tryggere på hverandre og turte å åpne seg. Rundene stimulerte ungdommene, de fikk assosiasjoner ettersom flere og flere snakket sammen. En god sirkel. Å dele erfaringer og tanker skaper bånd/relasjoner".

Delmål 5: Kommunikasjon og konfliktløsning

- *Hvilke tegn til økt kommunikasjonsferdigheter og konfliktløsningsorientering har deltakerne vist under workshop?*

Denne dagen var preget av mer faglig og teoretisk dybde enn de forrige. Dette fungerte bra. Det ble lagt opp til et rollespill for å visualisere konfliktsituasjoner og muligheten for å komme frem til vinn-vinn løsning for involverte parter. Dette ble eksemplifisert med Sara og Mona som deler rom, hvor den ene parten roter mye og den andre ønsker ryddigere rom. Observatøren bemerket seg dette som noe positivt, og kom med følgende kommentar:

"Oppmerksomheten ble lynraskt trukket til de to fordi det skjedde noe uforventet. Fantastisk bra skuespill av kursholderne. Virkelighetsnært og troverdige skuespillerpresentasjoner. Publikum klappet. Fint med visualisering av temaet (konflikthåndtering) gjennom sketsj/rollespill".

Oppfølgingen av øvelsen gikk ut på at ungdommene på mottaket skulle finne frem til en av de større konfliktene/utfordringene ved mottaket, og at de selv skulle finne frem til vinn-vinn løsninger. *"Refleksjon over helt konkrete hendelser/mønstre som gjelder dem selv vekker oppmerksomhet. Flere av ungdommene "våknet opp", satt seg lengre ut på stolkanter og rettet oppmerksomheten mot kursholder, fordi det gjaldt dem".* Det skapte stort engasjement og aktiv deltakelse blant ungdommene. De kom frem til mange forslag til vinn-vinn løsninger for vask og rydding av fellesarealer som kjøkkenet. Den ene ansatte sa til ungdommene at dette kunne de ta med seg og jobbe videre med på husmøter. Ungdommene viste interesse og nikkende bekræftende.

Det ble gjort justeringer i programmet slik at man fikk mer tid på øvelsene. Selv om det var mer teoretisk forankret denne dagen, ble det brukt god tid på tolking og debrifing. Underviserne følte at målene som var satt til midtveis i opplegget var blitt nådd. Kommunikasjonsflyten deltakerne seg imellom og med kursholderne var god. Denne dagen var det flere av deltakerne som korrigerer tolkene når de feiltolket, og våget å snakke norsk uten å bruke tolk. Dette var tegn på at det var blitt tilrettelagt trygge rammer for deltakerne. HIPPTeamet konstaterte merkbart forbedring av deltakelse, engasjement og åpenhet. Ungdommene så ut til å forstå den grunnleggende oppbyggingen av programmet, og viste tydelig at de gjorde seg klar for lek, hovedøvelse eller runde. Det var flere som stilte seg som frivillig i lekene, og "pass" ble brukt kun en gang gjennom hele dagen.

Delmål 6: Affirmasjon og konfliktløsning

- *Hvilke tegn så man til affirmasjon og konfliktløsningsorientering?*

Denne dagen var en fortsettelse fra dagen før. En av kjerneøvelsene gikk ut på å klargjøre forskjellen mellom posisjon og behov (brukt for å kartlegge parters stillinger og ønsker i konfliktsituasjoner). Observatør bemerket at det i starten var vanskelig for deltakerne å forstå disse begrepene, men at det etter hvert oppsto en felles forståelse. Videre mente observatør at dette var en viktig øvelse for å lære seg mer om å løse konflikter. Observatør mente at begge disse dagene var gode og at delmålene om at de har lært seg mer om konfliktløsning og konflikthåndtering var oppnådd. *"Ungdommene har vist engasjement i forhold til konfliktløsning ved at de har kommet med innspill, spørsmål og løsninger på konflikteksampler (både fiktive og reelle fra mottaket). Vanskelig å si om de implementerer dette i dagliglivet fremover, men under wokshopen var alle engasjerte",* er avsluttende kommentar fra observatør. Denne dagen ble ikke "pass" brukt blant deltakerne.

Tilbakemelding fra deltakerne

Deltakerne ble bedt om å stille seg på en evalueringslinje, fra 1-10, hvorav 1 betød lite nyttig og 10 svært nyttig, med utgangspunkt i hvor mye de hadde lært om konfliktløsning og kommunikasjon, og hvor nyttig det var for dem. De aller fleste stilte seg på 8, noen på 9 og én på 10. Deltakerne ble bedt om å si noe om hvorfor de hadde stilt seg på de respektive tallene. Blant tilbakemeldingene var følgende: *"Jeg har lært at det er et valg, å velge å være glad heller enn trist"*, *"Jeg har lært å lytte bedre og være høflig mot andre"* og *"Jeg har lært å lytte bedre for å forstå hva andre virkelig mener"*. Andre tilbakemeldinger var: *"Jeg har lært mye om konflikt"*, *"Jeg skal forsøke å bruke vinn-vinn stegene jeg har lært i neste konflikt jeg havner i"*, *"Jeg tenker annerledes på konflikt"*, *"Jeg tør å tenke på fremtiden min"* og *"Jeg føler meg mer modig."*

3.1.5. Helg 3

Delmål 7: Identitet og fordommer

- *Hvilke tegn til økt kunnskap/kjennskap om egen og andres identitet og fordommer viste deltakerne under workshop?*

Denne dagen startet med en runde hvor deltakerne ble bedt om å si noe om hva de likte ved mottaket de bodde på. En deltaker sa at det var folk fra forskjellige land, og at dette var positivt for vedkommende. Det ble sagt pass tre ganger, men også disse kom med sine tilbakemeldinger i etterkant. Deretter hadde de en lek hvor de først skulle finne en person i rommet som de følte de var redd for, og deretter en annen person som de følte seg trygg på. Deltakerne ble bedt om å forsøke å bevege seg i rommet slik at personen de følte seg trygg på var mellom dem selv og den andre som de ikke følte seg trygg på. En av deltakerne stilte spørsmål om hva som var hensikten med leken. Deltakerne hadde hittil ikke stilt seg kritisk til hva som var mål eller mening med lekene, og observatør mente at det kunne være at ungdommene hadde begynt å forstå helheten av HIPP-metoden og hva som var mening med alle øvelsene, inkludert lekene. Instruktør la opp til en debriefing hvor det ble reflektert rundt dette spørsmålet. En av deltakerne sa: *"Selv om en person er trygg på noen, så trenger ikke denne personen være trygg for en annen"*.

En av dagens kjerneaktiviteter gikk ut på likestilling, og hva som var stereotypiske maskuline og feminine rollemodeller i samfunnet. Instruktørene stilte opp frivillig til å bli fysisk skulptert med bakgrunn i det som kom opp i diskusjonen. For eksempel kom det opp at det var forventet av kvinner å fremstå som det svake kjønn, og dermed skulle de skulptere kvinnen til å fremstå som det svake kjønn. Dette illustrerte diskusjonene og førte til latter og engasjement. Alle deltakerne var med å diskutere og skulptere. Observatør kommenterte at denne øvelsen fikk ungdommene til å kjenne på sine fordommer og hvordan det ville sett ut dersom disse fordommene kom ut i live, bokstavelig talt. Øvelsen gav en økt bevissthet rundt egne fordommer.

Den andre kjerneaktiviteten var å lage en identitetssol. Navnet deres skulle stå i midten av et stort ark, og så skulle man tegne mange linjer (som skulle være solstrålene). På disse solstrålene skulle man si noe om hva som var det viktigste åtte tingene ved seg selv. Det kom frem stor variasjon i identitetene i gruppen som for eksempel hva de likte å gjøre, hvilken religion de tilhørte, idrett, mat osv. Deltakerne ble bedt om å se på de andres identitetssol for å finne ut om de hadde noe til felles med andre. De rapporterte at selv om de skrev kristen eller muslim, så var religion noe mange hadde til felles. At familie og venner var en viktig del av deres liv, var også en fellesnevner. Øvelsen gav en økt bevissthet rundt egen og andres identitet.

Delmål 8: Mine valg, mine muligheter

- *Hvilke tegn til kjennskap om muligheter angående fremtid og retur viste deltakerne?*
- *Hvilke tegn til å ta stilling til å ta valg om fremtiden og retur viste deltakerne?*

Denne dagen startet med en runde hvor deltakerne ble bedt å si noe om hva som kjedet dem. Observatør gav tilbakemelding på at dette var en myk start som åpnet opp for følelser som kan være kjedelige og gjerne vonde, en god oppstart til temaet "retur" som for mange kunne være vanskelig. Alle deltok, og ingen meldte pass.

Den første kjerneaktiviteten denne dagen gikk ut på å bevisstgjøre deltakerne om hva som er mulig og hva som ikke er mulig å påvirke i livet. Dette ble eksemplifisert med en hendelse hvor personen i historien hadde mulighet til å foreta seg ulike valg. Observatør bemerket at i det ene eksemplet handlet person irrasjonelt og ble i dårlig humør fordi det regnet. I det andre eksemplet fant personen en løsning og kjøpte seg paraply. Altså, deltakerne forstod at været kunne man ikke gjøre noe med, men hvordan man taklet været var et aktivt valg. Deltakerne fikk utdelt et stort ark hvor de i grupper skulle skrive opp alt de kunne komme på av ting de kunne påvirke og ting de ikke kunne påvirke i livet. Ungdommene var engasjerte og kom med mange forskjellige bidrag. Deretter skulle ungdommene gå tilbake til identitetssolen og fortelle om hva som var kjernen i dem selv. Noen fortalte at religionen var det viktigste, andre sa kreativitet, åpenhet og respekt for andre og seg selv.

Instruktøren fortsatte dagen med å fortelle at i to dager hadde de jobbet med å lære å kjenne seg selv og andre bedre, og om hva en kan påvirke og ikke påvirke i livet. Og at fokuset burde være på hva en kan påvirke, fordi ellers er man ikke helt realitetsorientert. Deretter fortalte instruktør at noe de hadde til felles var at alle var asylsøkere og av utfallet av en asylsøknad var enten oppholdstillatelse eller avslag. Deltakerne ble delt i to store grupper, en som skulle jobbe med hva de kunne påvirke og ikke påvirke i en situasjon hvor de hadde fått avslag. Den andre gruppen skulle jobbe med hva de kunne påvirke og ikke påvirke i en situasjon hvor de hadde fått oppholdstillatelse i Norge. Gruppene var aktive og kom med mange kreative valg i begge

situasjoner, både hva de kunne og hva de ikke kunne påvirke, dersom de fikk enten avslag og opphold. Selv om det var et vanskelig tema, var deltakerne engasjerte. Kun en av deltakerne gikk ut av rommet under denne øvelsen, men kom tilbake etter en kort tid. Vedkommende kom også med tilbakemelding på at han ikke hadde lært noe denne dagen. Resten av gruppen kom med tilbakemelding på at de tenker på saken sin ofte, og at temaet derfor var lett å snakke om.

Den gruppen som jobbet med casen der oppholdstillatelse ble innvilget kom frem til følgende punkter:

Kan påvirke:	Kan ikke påvirke:
<ul style="list-style-type: none"> - kan bli en del av monarkiet (slik som Mette Marit) - politikken i Norge - lære mer om Norge - du kan påvirke hvor godt du kan norsk - du kan gå tur på fjellet (bli godt integrert) - du kan si ja takk eller nei takk til opphold - ta tran - lære mer om norsk kultur - få seg norske venner - du kan jobbe, lære seg norsk kultur, få seg norske venner, bli bedre integrert - stemme ved valg og påvirke samfunnet - spise fisk og brunost 	<ul style="list-style-type: none"> - du må følge lovene - du må lære deg norsk - geografien i Norge (kan ikke påvirke at det er så kaldt - kan ikke flytte Norge lengre sørover) - nordmenns mentalitet - norsk kultur (kan og kan ikke), lettere å påvirke når man blir bosatt - hvor man blir bosatt

Innholdet i tabellen viser at ungdommene utviser en god porsjon humor, jf. eksemplene med å ta tran og at man kan bli en del av monarkiet. Samtidig viser eksemplene deres på hva man kan påvirke ganske stor likhet med hva innvandrerdebatten i samfunnet fremhever som et krav til innvandrere; nemlig at de kan påvirke å bli en del av samfunnet ved å lære seg norsk, delta i politikken, bli godt integrert og lære mer om norsk kultur. Svarene viser også at de unge asylsøkerne er godt informert mht hvilke forhold man kan og ikke kan påvirke hvis man får innvilget oppholdstillatelse.

Den gruppen som jobbet med casen med avslag kom frem til følgende punkter:

Kan påvirke:	Kan ikke påvirke:
<ul style="list-style-type: none"> - kontakte advokat - akseptere avslaget - ha mer tålmodighet - kontakte verge - være mer aktiv i prosessen - søke asyl på nytt i et annet land (her ble Dublin-konvensjonen diskutert) - finne støtte i venner (få råd av dem) - bruke andre sine erfaringer - tenke alternativt 	<ul style="list-style-type: none"> - akseptere avslaget - returnere frivillig - man kan akseptere avslaget og ønske å returnere frivillig, men ikke sikkert myndighetene i hjemlandet tillater retur - bo ulovlig i landet

Vi ser her at humor ikke er en del av diskursen, men ungdommene reflekterer godt rundt hva de kan påvirke ved et eventuelt avslag. Vesentlig er det å legge merke til at de henvender seg til andre instanser enn UDI ved et avslag, og det mener vi er det kritiske punktet i informasjonsinnhenting fra ungdommene. Mange vil velge å finne støtte i venner, kanskje andre som oppholder seg ulovlig, og benytte deres erfaringer heller enn å la seg bli påvirket av returmotiverende aktiviteter på mottaket, da de mottaksansatte representerer UDI som har "sviktet" dem. Det er derfor viktig å fange opp og ha et opplegg klart for de som mottar avslag, og ved motivering forsøke å komme i en tillitsposisjon overfor ungdommen på et så tidlig tidspunkt som mulig.

Denne dagen ble avsluttet med danseøvelser. Alle jentene deltok på dansen, men kun en av guttene ble med. Midt i dansen sa han: "*Nå ble jeg glad!*" Observatør konkluderte med følgende på dagens avslutning:

"Helt super avslutning... Utløste til og med afrikansk dans på slutten, helt spontant. Deltakerne følte seg trygge nok til å introdusere denne tradisjonelle dansen og alle de andre hang seg på. Spontanitet, initiativ, deling og glede. Fin avslutning på en dag som for noen kanskje opplevdes tøff, i forhold til returtematikken. Danseseansen "lukker" HIPP- dagen på en positiv måte."

Tilbakemelding fra deltakerne

Denne dagen ble evaluert i forhold til hva de hadde lært og hva de ønsket å lære mer om, og de kom da med følgende svar:

Har lært:	Ønsker å lære mer om:
<ul style="list-style-type: none"> - lek - at å få avslag, det kan også medføre positive ting - livet byr på problemer, de er ikke nødvendigvis uløselige - vi kan løse problemer når vi samarbeider - finne løsninger istedenfor å være problemorientert - samarbeid gir gode løsninger - ting man kan gjøre hvis man får avslag (4 beboere som sa dette) - påvirkningssirkelen - selv om man havner i problemer er man selv ansvarlig for å løse problemene - at å samarbeide gjør det lettere å løse problemer - å dele erfaringer er noe jeg lærer mye av og vil fortsette med å gjøre det i fremtiden - vil bruke lekene vi har lært i arbeidet med asylsøkerbarn 	<ul style="list-style-type: none"> - dans (3 personer som sa dette) - Norge - norske lover og regler - selv lage workshops - mer om samarbeid for å kunne nå flere mål i livet - om andre land og hvordan det er å komme tilbake til hjemlandet dersom man blir returnert

Kommentarene over tyder på at det pedagogiske arbeidet har lyktes og at deltakerne slapper av og tør å se på muligheter knyttet til retur. Vi mener dette er knyttet til den pedagogiske opptrappingen som har bygget en tillitsbro mellom fasilitatorene og deltakerne. Det at temaene ble diskutert på generelt grunnlag uavhengig av asylstatus ufarliggjorde temaet og førte til en bedre prosess enn det vi skal se ble tilfellet på mottak 2. Likevel kom retur som et realistisk alternativ i fokus uten at noen trengte å føle at akkurat deres status ble eksponert for alle andre i gruppen.

Delmål 9: Samarbeid

- *Hvilke tegn til bedre affirmasjon og økt samarbeid viste deltakerne under workshop?*

Denne dagen startet med at deltakerne stilte seg i en sirkel. De skulle kaste et garnnøste mellom seg samtidig som de skulle si noe positivt til den de kastet til. Dette førte til en positiv selvbekreftelse gjennom andres positive tilbakemeldinger, samtidig som det ble dannet et spindellev av garnet, som skulle symbolisere sammenveving. En av kjerneaktivitetene denne dagen var eggøvelsen. Deltakerne ble delt i fire grupper, de fikk utdelt et egg, 20 sugerør, samt fire meter med maskeringsteip. Oppgaven til deltakerne var at egget skulle slippet ned fra to meters høyde i fritt fall uten at det

knuste. Ved hjelp av de utdelte hjelpemidlene skulle egget "beskyttes". Øvelsen handler mye om forbedring av kommunikasjon og samarbeid i en gruppe om å nå et felles mål. Samtidig kan øvelsen oppleves som en konkurranse mellom de forskjellige gruppene. Før det ble testet om egget knuste, ble alle gruppene spurt om hvordan de kom frem til den valgte løsningen, om noen inntok lederrolle, om noen i gruppen var mer aktive eller passive. Gruppene samarbeidet ulikt. I noen grupper var det en klar lederrolle, noen var mer aktive, mens andre mer passive. Det ble jobbet med bevisstgjøring rundt disse temaene. Observatør kommenterte at andre grupper også hadde rollefordelinger, men gjerne ikke like tydelige som gruppen observatør befant seg i.

Hele workshopen ble avsluttet ved at alle stod i en sirkel. En og en skulle gå inn i midten av sirkelen og alle øvrige deltakere skulle si noe positivt om denne personen. Dette var en veldig fin avslutning. Observatør gav avsluttende kommentarer:

"Masse positiv energi og styrkende krefter som bygde opp ungdommene. Observatøren ble rent rørt og det ble noen av kursholderne også. Observerte at ungdommene også følte at dette var rørende. Tror det opplevdes som godt å få så mange god-ord sagt til seg på en gang. En fantastisk øvelse som må brukes ved neste HIPP... Mange av ungdommene takket kursholderne på søndag. Tok de i hånden og sa at det hadde vært fint å være med på HIPP. Har også fått informasjon om at de som ikke ble valgt ut til å være med, har sagt at de også vil på HIPP. Har hørt fra ansatte at det er roligere på avdelingen i kjølvannet av kurset. Ungdommene som var med har også lettere for å snakke med kursholder og observatør nå enn tidligere. De stopper for eksempel lettere opp for å slå av en prat, eller å komme på kontoret.. Opplever at trygge relasjoner har blitt skapt. Beboere snakker om HIPP-opplevelsen på en positiv måte."

Tilbakemelding fra deltakerne

Evaluering av workshopen samlet sett ble forankret i en evalueringsovelse som kalles *little guy evaluation*. Deltakerne fikk utdelt post-it lapper hvor de skulle skrive en tanke, en følelse og et verktøy de ville ta med seg fra HIPP. På tankelappene var noen av tilbakemeldingene følgende: *Inspirert, fred, sterke ungdommer, vilje, styrke, kunnskap, nytenkning, bevisstgjøring, fremtidsplaner, samarbeid, samhold, glede, litt kjedelig*. På lappene hvor følelse skulle beskrives kom følgende tilbakemeldinger: *medfølelse, vet hva som er på innsiden av meg nå, frustrert, sint, glad, lykkeligere, stresset, nervøs, masse glede, sorg og glede, forståelse, omtanke, nestekjærighet* og *"Det er hjertet som gjør at mennesker kommer nær hverandre!"*. På lappene hvor de skulle si noe om hva de hadde lært og hvilke konkrete verktøy de hadde fått, stod følgende: *fikse problemer, respekt, samarbeide om å løse konflikter, se verden på en ny måte, lytting, aktiv lytting, jeg-budskap, å gi folk god tid, "Jeg lærte meg ikke tenke om fortid, bare tenke om positive ting og gå videre i livet mitt.", å tenke prosess, "Det er slik at uten verktøy, ingen kan bli vaktmester.", "alt som var i denne workshopen kan jeg bruke i livet mitt, lytte og*

samarbeide" og "Jeg kan bruke alt jeg har lært i fremtiden for å ikke få problemer med noen".

Tilbakemelding fra ansatt

Den ansatte som var både organisator/logistikkansvarlig på mottaket og som var med på å fasilitere HIPP har bidratt med et erfaringsreferat. Den ansatte er positiv til HIPP i sin helhet, men har gitt tilbakemeldinger om de utfordringene som dukket opp med tanke på organiseringen av HIPP på mottaket. Kurset medførte blant annet ekstra arbeidsoppgaver utenom vanlige plikter på mottaket. Dette var tidskrevende for vedkommende og gjorde at motivasjonen ikke alltid var like sterk i starten. Etter hvert som organiseringen ble mer rutiner og strukturert, var det lettere å konsentrere seg om selve fasiliteringen, noe som igjen bidro til økt motivasjon i forhold til HIPP. Den ansatte mente at det hadde vært bedre dersom kurset hadde vært lokalisert utenfor mottaket, for å gi beboeren anledning til kun å fokusere på HIPP og ikke søke tilflukt for eksempel til rommene sine i pausene. På den andre siden var tilretteleggingen på mottaket, som er deres hjemmearena, en faktor som bidro til tryggere rammeverk og dermed mer tillit. Vedkommendes siste kommentarer om hvordan stemningen blant beboerne ble som følge av HIPP er:

"Stemmingsmessig på avdelingen har jeg blant annet sett en økende grad av samtaler mellom ungdommer som tidligere ikke snakket så mye med hverandre. Noen av de mest beskjedne jentene (x, x, x) har virkelig blomstret etter at de startet på HIPP. En av jentene uttalte også at "Jeg liker HIPP" en dag vi stod og bakte sammen".

"En av guttene som tidligere bodde på avdelingen valgte også å fortsette på HIPP selv om han flyttet på ordinær avdeling. Han har vist stor glede over å delta på kurset og har også vært en av de mest aktive og reflekterte av ungdommene under kurset. Denne gutten har tidligere vært i flere konflikter på avdelingen, men har ikke vært i noen etter at han begynte på HIPP. Jeg føler også at jeg har fått en svært god relasjon til denne gutten etter at vi ble bedre kjent på HIPP og at jeg også har fått gode relasjoner til de andre som har deltatt på kurset."

3.1.6. Refleksjoner rundt utfordringer

I det følgende identifiseres praktiske utfordringer som dukket opp underveis i prosjektet i forbindelse med tolk, logistikk og organisering, samt konkrete tiltak som ble iverksatt med tanke på å håndtere utfordringene.

Tolk

Tolkeutfordringen var ganske stor den første helgesamlingen. De ansatte som var til stede under workshopen ga tilbakemelding på at det var viktig å legge språket på et

enda lavere norsknivå, samt forsøke å bruke flere kreative, fysiske løsninger som kunne eksemplifisere det som det ble undervist i. Det ble brukt mye tid på å tolke alt som ble sagt til de forskjellige språkene. Det førte til en del misforståelser. Dette la underviserne merke til i tilfeller hvor deltakerne svarte på noe annet enn selve spørsmålet. Under forberedelsene ble det brukt en del tid på å lage ferdig setninger som skulle brukes i undervisning. Underviserne dobbeltsjekket ofte med tolkene for å høre om de hadde forstått det som ble sagt riktig. . Selv om det i bestillingen av tolkene ble vektlagt at det måtte være samme tolk til alle tre helgesamlingene, var det en relativ stor utskiftning av tolker. Dette ble forklart med sykdom, arbeid andre steder, og noen av tolkene som syntes det var utfordrende å gå utenfor sin tradisjonelle tolkerolle og være mer aktiv i prosessen.

Observatøren mente at kvaliteten på tolkene var noe varierende. *"Noen var korte og konsise, andre snakket i det vide og brede og hadde dårlig norskkunnskaper. Det er helt avgjørende for om kurset skal lykkes eller ei, at det er god kvalitet på tolkene"*. Dette er noe HIPP-teamet også opplevde. Teamet betraktet samarbeidet med tolkene, mangel på norskkunnskaper og feil tolking, som noe av det mest utfordrende ved undervisningen på mottak 1. Seniorrådgiver fra Diversity Joy i Amsterdam har også påpekt denne problematikken i sin rapport fra siste helgesamling:

"...så snart det er en grunnleggende forståelse for norsk ville jeg vurdere å ikke bruke tolk fordi det medfører mange ulemper. Den stadige oversettelsen endrer dynamikken i workshopen som gjør det tregere og isolerer de ulike språkgruppene. Workshopens innhold er av en personlig og reflekterende natur, og derfor er det krav om at tolken er emosjonelt moden. Min følelse er at tolkene varierer sterkt i denne sammenheng. Noen av tolkene syntes ikke å oversette, men tilby sine egne verdier og råd i stedet. Andre tolker forstår seg tydelig på programmet og spiller en veldig støttende rolle i prosessen. Det er viktig å velge og å informere tolkene på forhånd, og helst arbeide med de samme tolkene hver gang"²⁰.

Da HIPP-teamet var stasjonert geografisk sett langt unna de aktuelle mottakene og det var få tolker å velge mellom satte dette begrensninger for utvelgelse av tolker på forhånd. Selv om det ble gjennomført en times opplæring av tolkene forut for første helgesamling, var det ikke alltid lett for tolkene å vite når de kun skulle tolke, og i noen av øvelsene også være viktige bidragsytere i form av deltakere i prosessen. Dette var en skjønnsmessig vurdering tatt av tolkene, hvor noen av dem var gode på å vurdere dette og andre mindre dyktige. HIPP-teamet kartla en del av utfordringene første helgen, og prøvde andre og tredje helg å tilrettelegge opplegget slik at tolkingen ble mindre krevende for alle involverte parter.

---

²⁰ Dette er vår oversettelse fra vedlegg 3.

Logistikk og organisering

En annen hovedutfordring var det logistiske og organiseringen av HIPP på mottaket. Dette var først og fremst knyttet til at HIPP-temaet ikke hadde særlig erfaring med HIPP-undervisning på mottak, selv om det har blitt gjennomført et kort forsøk en gang tidligere våren 2010. Dermed fikk ikke den ansatte som hadde ansvar for disse logistiske arbeidsoppgavene en oversikt over hva som var nødvendig for å tilrettelegge det best mulig. Dette handlet blant annet om oppsettet av stoler i rommet, å engasjere øvrige personale til henting og kjøring av instruktørene, forberedelse av deltakerne, klargjøring av drikke og mat til pausene samt vask av lokalene etter HIPP. Det medførte at instruktørene ble pålagt en del arbeid knyttet til å informere enda bedre og mer spesifikt om hva som var nødvendig. Den første helgen ble mange av disse arbeidsoppgavene gjennomført av HIPP-teamet, slik at det ble en del småoppgaver før og etter HIPP-workshopene. Etter hvert som de mottaksansatte fikk mer forståelse av hvordan det hele skulle tilrettelegges, var det en klar forbedring mot den siste helgen på mottak 1. Når det praktiske ble bedre tilrettelagt, kunne kursholderne konsentrere seg om prosessen og selve HIPP-samlingene. Instruktørene tok med seg disse erfaringene og lærte også etter hvert å mottakstilpasse HIPP i større grad, slik at det skulle gå lettere for seg på mottak 2.

Ettersamtalen

Det ble ikke gjennomført en uformell ettersamtale på mottak 1. Da det ikke var blitt gjennomført uformelle førsamtaler, hadde ikke de ansatte ved mottaket data om deltakerne forut for deltakelse på HIPP. Det har likevel vært noen tilbakemeldinger fra ansatte ved mottaket, som har blitt nevnt tidligere i dette kapittelet, om enkelte av deltakernes utvikling, og om tilstanden ved EMA avdelingen på mottak 1 under kursperioden.

3.2. Mottak 2

På mottak 2 ble en av de ansatte brukt som språkassistent gjennom hele kurset. Dette var det eneste språket det ble tolket til, selv om det var tre deltakere fra andre land. Disse ungdommene behersket norsk godt nok til å kunne følge kurset uten tolking. Avdelingsleder, nestleder, en språkassistent samt en miljøarbeider ved avdelingen fulgte hele kurset. Disse fikk ansvar for den praktiske tilretteleggingen av HIPP på mottaket, og fungerte som HIPP-teamets kontakter ved mottaket. En av disse ansatte fikk også ansvar for å være med å fasilitere noen enklere øvelser fra og med andre helg. Dette er også i samsvar med HIPP-metoden som vektlegger å bygge opp team bestående både av mer erfarne kursholdere og frivillige som har mindre erfaring og dermed også mindre ansvar. Pedagogisk ansvarlig, prosjektkoordinator og en underviser fra fredsundervisningsgruppen i Norges Fredslag, var faste undervisere ved alle tre helgesamlingene på mottak 2. Den siste helgen deltok prosjektleder i Hero Norge på de to første dagene av helgesamlingen.

3.3.1. Rekrutteringsfasen

Denne fasen var før HIPP-aktivitetene ble gjennomført på mottaket. HIPP-teamet hadde fortløpende kontakt med mottaksledelsen før implementeringen av HIPP. Det ble sendt flyers med informasjon om HIPP som skulle deles ut til deltakerne. Prosjektkoordinator dro en dag tidligere før første helgesamling for å møte beboere og gi mer utdypende informasjon. Det ble bestemt at i og med at det var en stor gruppe som hadde samme språklige bakgrunn på mottaket, var det best å tilby kurset først og fremst til deltakere fra denne gruppen. Det ble også valgt ut tre andre beboere som behersket godt nok norsk til å kunne følge kurset uten behov for tolking til deres respektive morsmål. Totalt ble det meldt på 18 deltakere. Det var en blanding av noen som hadde vært lenge på mottaket og en del nye. Nesten halvparten hadde fått avslag, noen hadde fått oppholdstillatelse, mens resten ventet på svar. Alle som ble spurt om de ville delta på kurset responderte positivt på det.

3.3.2. Førsamtale

En ansatt ved avdelingen gjennomførte kartleggingen av den psykososiale tilstanden til deltakerne forut for kurset. Det viste seg å være stor variasjon blant beboerne med tanke på den psykososiale tilstanden. Det var et par deltakere som slet en del med svært tunge psykiske lidelser, noe de viste tegn til under kurset. Disse beboerne har flere ganger gitt uttrykk for å ha humørsvingninger og inntrykk av å være svært deprimerte, sinte og utagerende. De andre beboerne var klare over omstendighetene og forholdt seg rolige til de som hadde det tyngre. Denne gruppen beboere deltok på alle samlingene, men de tok ekstra hvilepauser ved behov.

3.3.3. Helg 1

Delmål 1: Oversikt og introduksjon

- *Hva slags informasjon har vi gitt for å gi deltakerne introduksjon og oversikt over HIPP?*

Denne første dagen ble brukt til å gi informasjon om hva HIPP handler om, og inneholdt noen mindre øvelser for å gi inntrykk av hvordan kurset kom til å bli. Videre ble det brukt en del leker for å skape en mer avslappet atmosfære rundt kurset ved å bringe frem latter.

Den ene hovedøvelsen "voldsstreet" engasjerte beboerne. De aller fleste hadde ideer og tanker om hva vold er og hva som er årsakene til vold. Videre ble det også poengtert at HIPP handler om å lære seg verktøy for å kunne bryte forholdet mellom vold og årsakene til vold. Sammenlignet med mottak 1, gikk denne øvelsen langt bedre. Gruppen forstod øvelsen fortere og ble fortere engasjert. Dette kan være fordi kursholderne hadde lært seg hvordan de skulle formidle oppgavens struktur. Observatør mente også at temaet engasjerte og at mange fant sammenhengen mellom vold og årsakene til vold interessant.

Observatør og HIPP-teamet merket at det var en del sidesnakk og at noen av beboerne ble utålmodige ved øvelsene som gikk ut på at man en etter en i sirkel skulle besvare spørsmål.

Sammen med deltakerne laget instruktør et sett av regler som skulle gjelde for alle under kurset. Alle kunne komme med forslag. Dette var for å gi deltakerne eierskap til deres deltakelse i kurset og under hvilke premisser deres deltakelse var gjeldende.

Delmål 2: Kommunikasjonsferdigheter og konfliktløsning

- *Hvilke tegn til forbedring av kommunikasjonsferdigheter og konfliktløsningsorientering har deltakerne vist under workshop?*

Det ble brukt rollespill i visualiseringen av en konfliktsituasjon. Dette ble det respondert svært positivt på. Det brakte frem engasjement og nysgjerrighet hos deltakerne. I en av kommunikasjonsøvelsene kalt for "lyttesirkel" ga observatør følgende tilbakemelding:

"Dette var en unik mulighet for meg å se hvordan guttene i gruppen tok oppgaven. Jeg pratet med to av guttene og fikk gode og godt veloverveide svar".

Observatør har også ved en senere anledning brukt denne lytteøvelsen som eksempel på hvor godt HIPP-kurset er til å skape felleskap da deltakerne får unike muligheter til å bli bedre kjent med hverandre på et mer dybdnivå enn i hverdagen. Både observatør og HIPP-teamet opplevde at denne dagen ble avsluttet svært positivt, og at deltakerne virket mer trygge og interesserte i kurset.

Delmål 3: Samarbeid og affirmasjon

- *Hvilke tegn til samarbeid og affirmasjon har deltakerne vist under workshopen?*

Det ble gjort forsøk på i felleskap å bli enige om et ord som skulle brukes for å få gruppen til å samle seg og fokusere i tider hvor det var støy eller mer sidesnakk. Gruppen kom ikke frem til enighet. Mange kom med forslag samtidig som de holdt fast på at deres forslag skulle bli "fokusordet". Observatør kommenterte: *"Gruppa klarte ikke å bli enig om et felles ord. Her var det mange sterke personligheter som ikke ga etter for felles enighet".* Det ble gitt tilbakemelding til gruppen om at "hjemmelelse" til neste gang ville være å tenke ut en fremgangsmåte for å finne "fokusordet".

Det ble gjennomført flere samarbeidsøvelser, deriblant å telle til ti sammen (under visse regler), å stille seg på en "bursdagslinje" etter når man er født på året uten å snakke sammen osv. Alle deltakerne viste tegn til engasjement og vilje til å løse disse oppgavene. Det var flere som viste tegn til å ville ta ledelsen for at hele gruppen kunne løse oppgavene, men det var ikke like klart som påfølgende helgesamlinger. De som var yngre og som ikke behersket like godt norsk, hadde tendens til å falle ut av øvelsene til tider. Dette gjaldt spesielt de øvelsene som krevde muntlig engasjement og ikke fysiske

løsninger. Den siste hovedøvelsen denne dagen var lik som på mottak 1. Deltakerne fikk i oppgave å lage individuelle "beste drømmedager" hvor de hadde all makt, penger og ingen grenser for hva de kunne gjøre. Deretter ble de fordelt i grupper på fire hvor de sammen skulle lage en drømmedag med samme muligheter som nevnt ovenfor. Observatør kommenterte:

"Dette var en fantastisk måte for oss ansatte som er med i HIPP å komme nærmere inn på de guttene vi samarbeidet med. Jeg ble riktig godt kjent med guttene jeg samarbeidet med på en annen måte enn det jeg har anledning til i hverdagen. Alle hadde flotte drømmer om hva de ønsket å gjøre. Grappa samarbeidet godt for å komme til en felles dag som alle kunne enes om. Ingen drømmer ble knust, vi klarte å få med oss alt."

Også HIPP-teamet og de øvrige ansatte merket en svært positiv avslutning på første helgesamling ved mottak 2. Avsluttende kommentar fra observatør om helgens samling var:

"Denne tredje dagen var for mitt vedkommende fantastisk. Jeg kunne se at guttene storkoste seg. De som var veldig reserverte i starten av helga, var nå begynt å gi av seg selv. Under evalueringen av helga var hele grappa samstemt på at det hadde vært ei bra helg".

Tilbakemelding fra deltakerne

Denne evalueringen gikk ut på å vurdere hele første helgesamlingen totalt sett, og beboerne kom med følgende tilbakemeldinger:

Positivt	Negativt	Forbedringspunkter/Ønsker
<ul style="list-style-type: none"> - vi samarbeidet - vi dannet felleskap, ingen er sjef! - vi har lært om røttene til vold og hvordan løse vold - aktiv lytting - kommunikasjon -gruppesamarbeidet "min beste drømmedag" var en fantastisk øvelse. Jeg følte jeg var i himmelen en kort periode, at jeg ikke bodde på mottak. - vi må lytte med respekt - lekene var best 	<ul style="list-style-type: none"> - fire timer er for mye - det er for mye sidesnakk - vi må starte presist - diskusjonene i sirkel var negativt, for langt 	<ul style="list-style-type: none"> - flere oppgaver som vi skal løse i grupper, gruppearbeidet er det kjekkeste - 2-3 timer undervisning er nok - enda flere leker - øve mer på lytting -tilpasse kurstidspunkt slik at det ikke krasjer med fotballtreningen

Kommentarene i tabellen viser at HIPP hadde en vanskeligere oppstart på mottak 2 enn på mottak 1. Dette kan kanskje knyttes til fotballtreningen og at den kom i konflikt med gjennomføringen av HIPP-samlingene. Men det kan også være et uttrykk for at det var flere sterke karakterer på mottaket som ønsket å bestemme, og at dette kom tydeligere til uttrykk på mottak 2 enn på mottak 1 fordi mottakslederen var deltakende på samlingene. Det ga deltakerne en unik mulighet til å utfordre lederen på en annen måte, i og med at HIPP-metodikk alltid forsøker å komme frem til konsensus eller enighet ved flertallsbestemmelser. Vi ser også at konsentrasjonsevnen eller tålmodigheten er noe svak. Deltakerne synes samlingene er for lange, at diskusjonene i sirkel var for lange og de ønsker mer leker. Dette forholdet kan henge sammen med flere andre forhold som vi kommer inn på under helg 2, som for eksempel at det kun var gutter i gruppen, at det var en relativt sterk konkurranseånd i forhold til å "vinne" i gruppelekene og at det å snakke norsk ble brukt som et maktmiddel.

3.3.4. Helg 2

Delmål 4: Kommunikasjon

- *Hvilke tegn til forbedring av kommunikasjonsferdigheter har deltakerne vist under workshopen?*

Denne dagen startet teamet med å spørre deltakerne hva de hadde tatt med seg eller husket fra første helgesamlingen. Alle kom med gode bidrag. Teamet ble også positivt overrasket over at flere husket forskjellige deler av første helgesamlingen og at de hadde tatt med seg mer enn teamet i utgangspunktet hadde trodd.

Deretter var det en øvelse i kommunikasjon hvor alle skulle stå på en rekke bak hverandre med ansiktet rettet fremover. Deretter skulle den bakerste personen tegne noe på ryggen til vedkommende fremfor seg og så skulle den tegningen fortsette til den personen som stod lengst fremme. Deltakerne fikk ikke lov til å prate sammen, kun bruke fingrene til å tegne på ryggen til hverandre. Deretter skulle den bakerste personen som opprinnelig tegnet noe og den fremste personen sammenligne sine tegninger. Øvelsen ble fulgt opp med en debriefing hvor deltakerne skulle diskutere hva målet med øvelsen var. I debriefingen var det blant annet en som sa at det handlet om at dersom en beskjed ble formidlet gjennom for mange ledd, kunne beskjeden lett misforstås og endres. En annen sa at det var best med kommunikasjon hvor man kunne snakke sammen og bruke kroppsspråk også.

Den første hovedøvelsen den dagen omhandlet jeg-budskap. Under øvelsen var det en del sidesnakk, dette bemerket observatøren også. Alle skulle øve seg i grupper med å bruke jeg-budskap. Under gruppesamtalene viste det seg at deltakerne forstod mer enn forventet.

Fredagens andre hovedøvelse handlet om å utvikle empati og følelse for andre og øve seg på god kommunikasjon med aktiv lytting som hovedfokus. Deltakerne ble delt inn i

grupper der de fikk utdelt penn og papir og hvor de skulle beskrive et problem de hadde. Deretter ble papirene vekslet mellom gruppedeltakerne og den som fikk tildelt "problemet" skulle sette seg inn i det og fortelle om problemet som om det var hans eget. De andre gruppedeltakerne skulle gi råd om hvordan man kunne løse problemet. Etter øvelsen kom en av deltakerne med følgende tilbakemelding:

"Det var godt å vite at andre også har problemer, og det var godt å sette seg i andres sko. Det var godt å høre andre fortelle om mitt eget problem, og alle i gruppen kom med gode bidrag for å løse det. Jeg har lært at flere personer sammen er bedre for å løse problemer."

Observatør konkluderte med at det var en svært vellykket dag og kom med følgende uttalelse:

"I den gruppen jeg satt i fungerte dette godt. Alle tok oppgaven alvorlig og prøvde å sette seg inn i den andres problemstilling. Denne dagen var svært vellykket. Da vi hadde avsluttet med at alle skulle si en ting de ville ta vare på fra denne kvelden, var det ingen som ønsket å gi seg. Alle ble sittende igjen og stemningen var veldig god. Syns at de fleste var mer med og tilstede denne gangen. Flere av de som ikke sa noe første gang begynte nå å tørre prate og komme med forslag og meninger".

Delmål 5: Konfliktløsning

- *Hvilke tegn til konfliktløsningsorientering har deltakerne vist under workshopen?*

Første hovedaktivitet denne dagen var en lyttesirkel hvor deltakerne skulle øve seg på aktiv lytting og sinnemestring. De ble delt inn i par hvor den enkelte skulle besvare ulike spørsmål. Blant disse var *"fortell om en gang du ble sint, og hvordan du taklet sinnet ditt på en dårlig måte"*. Observatør fortalte at de beboerne hun satt i par med hadde god innsikt i hvordan de oppførte seg når de ble sinte. Videre sier observatør at disse beboerne også viste tegn til at de forstod det er feil å ty til vold, og at det finnes andre måter å håndtere sinne og konflikter på.

Den andre hovedøvelsen gikk ut på hvordan man kunne komme frem til vinn-vinn løsninger. Observatør bemerket at dette var et tema som var noe vanskelig, og at deltakerne viste tegn til å ha problemer med å være aktive og til stede under øvelsen. Likevel konkluderer observatør med at deltakernes refleksjoner og tilbakemeldinger i debifingen viste tegn til at alle hadde forstått det, og at de ga uttrykk for at en vinn-vinn løsning er når begge parter føler de har vunnet.

Observatørs tilbakemelding på denne dagen var som følger:

"Dagen i dag var mindre preget av sidesnakk og uro. Alle virket veldig engasjerte og prøvde å følge med så godt de kunne på de temaene som ble belyst".

Delmål 6: Samarbeid

- *Hvilke tegn til økt samarbeid og sterkere gruppedannelse har deltakerne vist under workshopen?*

Dagen ble åpnet med en sirkel, hvor alle skulle si noe om hva en venn eller gode venner er for oss, og alle deltakerne bidro med forskjellige innspill. Noen sa at vedkommende måtte være pålitelig. Noen mente at det var viktig at en venn stilte opp både i gode og vonde tider, mens andre mente at det var en som var blitt som en bror.

Den første hovedaktiviteten denne dagen var å gå sammen i par med en som de ikke kjente så godt, for å fortelle om seg selv. Deretter skulle partneren presentere tre viktige punkter om den andre personen for de andre i plenum. Observatør mente at alle tok oppgaven alvorlig, og HIPP-teamet merket en positiv oppløftning av enkeltindividene og enda sterkere sammensveising av gruppen. Den som fortalte satt i fokus og samtidig var den som ble presentert også i fokus. Observatør mente at alle viste stor interesse for hver presentasjon.

Deretter fikk deltakerne en oppgave hvor de skulle lage en figur av et tau mens øynene var igjen. Noen av deltakerne meldte seg ut, og i etterkant av øvelsen var det ingen av dem som ga tilbakemelding på hvorfor de meldte pass. Alle som forsøkte å løse oppgaven tok øvelsen alvorlig og gjorde et aktivt forsøk på å løse den, mens de andre deltakerne observerte.

Dagens siste hovedaktivitet var *eggøvelsen*. Deltakerne ble delt i grupper (ansatte i en gruppe for seg). Hver gruppe fikk tildelt ett egg, 20 sugerør, samt fire meter med tape. Ved hjelp av de hjelpemidlene som ble utdelt, var oppgaven til gruppene å finne en måte å slippe egget fra en to meters høyde og ned på gulvet uten av egget knuste. De fikk først tre minutter til å diskutere sammen om en mulig løsning, deretter skulle de i løpet av fire minutter gjennomføre det de hadde blitt enige om i praksis. De første tre minutter ble kun brukt til å diskutere, og de resterende fire minuttene ble brukt på å gjennomføre det i praksis uten å prate sammen. I debrifingen ble det stilt spørsmål om det var en leder i gruppen, om alle var like aktive, om noen meldte seg ut og om hvordan de kom frem til en mulig løsning. Alle gruppene ga tilbakemelding om at det ikke var ledere i gruppen, og at alle var like deltakende og aktive. Både HIPP-teamet og observatør merket seg derimot at i de fleste gruppene var det klare lederfigurer, og at det var noen som var mindre aktive i å løse oppgaven fordi de fikk mindre roller i oppgaveløsningen. Det var sterke tegn til dominans blant lederne, og dette kom tydeligere frem enn tidligere i kurset. Deretter skulle alle gruppene slippe egget fra en to meters høyde uten at det knuste. Det var kun en gruppe som pakket egget slik at det ikke knuste. Det ble feiret høyt og de var veldig stolte, samtidig viste de andre gruppene tegn til å være litt bitre på hverandre innad i gruppene på at de ikke "klarte" oppgaven.

HIPP-teamet observerte at målet med denne oppgaven ble misforstått. Det ble en klar konkurranse i stedet for større fokus på samarbeid innad i gruppene. Som påpekt overfor, var dette noe som ikke var kommet like klart frem i løpet av kurset, at guttene var svært konkurranseinnstilte. Dette var noe som instruktørene tok med seg ved oppsettet til neste helgesamling. Alt i alt ble helgen avsluttet positivt, selv om den siste øvelsen ikke gikk som planlagt.

Tilbakemelding fra beboerne

Denne evalueringen gikk ut på å vurdere hele den andre helgesamlingen totalt sett, og beboerne ga følgende tilbakemeldinger:

Positiv	Negativ	Forbedringspunkter/ønsker
<ul style="list-style-type: none"> - jeg føler meg bra - lært mye /fått nye ideer - lært om samarbeid - føler meg veldig bra - lært mye - fått idéer fra andre - eggøvelsen, og hvordan vi ble enig om løsning - presentasjon i par, vi ble bedre kjent med hverandre - bra å tenke på andre, samarbeid, sette seg inn i andres sko - høflig mot andre - gruppeprosjektene er bedre enn individuelle oppgavene 	<ul style="list-style-type: none"> - sidesnakk - for høyt snakking, mye støy - dumt når mobiler ikke er på lydløs - for mye lyttesirkel - dårlig kommunikasjon i fht løpekonkurransen - savner respekt for tiden, folk må komme presis - flere morsomme leker - høre mer på hverandre - for mye aktiv lytting 	<ul style="list-style-type: none"> - flere nye leker, ikke gjenta de gamle lekene - mer om vold og hva vold er -samfunnsrelaterte oppgaver - gruppeprosjekter - flere rollespill i forhold til å finne vinn-vinn løsninger - afghansk mat istedenfor pizza

Selv om innspillene over indikerer at det fortsatt er noe uro i gruppa og mangel på konsentrasjonsevne fra enkelte deltakere, er det en tydelig tendens til at HIPP-metodikken begynner å virke på deltakerne, jf. at de begynner å orientere seg ut over seg selv og inn mot gruppearbeid og at evnen til empati begynner å ta form (sette seg i andres situasjon, være høflig mot andre). Dette er noe fasilitatorene også har gitt tilbakemeldinger om; at selv om det kunne være vanskelig på en samling, så virket det som om deltakerne bearbeidet inntrykkene og kom mer reflekterte til neste samling.

3.3.5. Helg 3

Delmål 7: Identitet og tillit

- *Hvilke tegn til økt kunnskap/kjennskap om egen og andres identitet, og økt tillit viste deltakerne under workshopen?*

Alle deltakerne møtte presist. En av deltakerne laget pizza, slik at alle hadde forsynt seg med pizza før kursstart. Dagen ble åpnet med en runde hvor alle skulle fortelle om en ting ved seg selv de ville beholde hvis alt ved en selv skulle forandres. Alle deltok, bortsett fra en deltaker som meldte pass.

Tatt i betraktning forrige ukes avslutning da deltakerne viste sterke tegn på konkurranse, ville HIP-Teamet fokusere på å skape tillit blant deltakerne. Deltakerne skulle gå i par, hvor den ene fikk bind for øynene og den andre skulle føre personen rundt i rommet. De skulle deretter bytte på rollene. Dette var en øvelse som skulle bidra til tillit. To av parene begynte å småslå på hverandre, noe som førte til at det ble litt dårlig stemning blant disse fire og det endte med at de satte seg. Den ene deltakeren som meldte pass fortalte at dette var en ubehagelig øvelse fordi det minnet han om noe han hadde opplevd fra flukt eller fra hjemlandet.

Den første hovedøvelsen denne dagen gikk ut å finne ut av ting som deltakerne hadde til felles. Alle fikk utdelt en del av et bilde og så skulle de først finne ut hvem som hadde de andre delene av bildet som manglet. Deretter skulle de i disse "bildegruppene" finne ut av ting som de hadde til felles, og presentere det til de andre i plenum. Alle virket engasjerte og positive, og observatør mente at deltakerne fant ut ting som de ikke visste om hverandre fra før.

Den andre hovedaktiviteten var å lage en identitetssol, slik som ved mottak 1. To av deltakerne meldte pass. Observatør mente at dette var på grunn av at de var for psykisk syke, og at de derfor hadde vanskeligheter med å finne ut om seg selv, hvem de var, hva som var viktig for dem og lignende. Etter å ha laget en identitetssol, skulle alle deltakerne gå rundt og se på de andres sol for å finne ut hva de hadde til felles og hva som var unikt. Det som blant annet kom opp var en diskusjon rundt religion. Noen mente at religion var unikt, mens andre mente at livssyn var noe som alle hadde uansett og at religion derfor ikke var noe unikt. Deretter var det en diskusjon om hvorvidt noen av disse egenskapene eller tingene som var viktig i deltakernes liv, var noe de selv hadde valgt eller ting som de ble tildelt. Kjønn var noe som de mente var tildelt og som de ikke kunne påvirke, mens hvor god man ble til å sparke fotball var avhengig av hvor mye en trente. Denne dagen gikk bra, men øvelsen hvor de hadde bind for øynene ble opplevd noe ubehagelig blant enkelte av deltakerne. Observatør mente likevel at dagen i sin helhet var vellykket.

Tilbakemelding fra beboerne

Det ble gjennomført en evaluering hvor deltakerne ble bedt om å stille seg på linje, fra 0 -10 hvor 0 var at de hadde lært lite og ikke likte dagens øvelser, mens 10 var at de hadde lært mye og likte dagens øvelser. Alle beboerne stilte seg fra 5 og oppover til 10.

Han som stilte seg på 5 kom med følgende tilbakemelding:

"Jeg likte alt, men ikke det med å binde for øynene fordi jeg har opplevd det samme i fengsel.... Det var ikke kjekt og det var vanskelig".

Han ene som hadde plassert seg på 10 kom med følgende tilbakemelding:

"Ofte tenker jeg at jeg er gammel, men det er godt å bli minnet på at jeg er ung. Tingene jeg lærer her er nytt og nyttig, og jeg kan bruke denne lærdommen i fremtiden min. Hvordan man skal snakke med andre, stole på andre. Dette er så nyttig for all min fremtid."

Delmål 8: Mine muligheter, mine valg

- *Hvilke tegn til kjennskap om muligheter angående fremtid og retur viste deltakerne?*
- *Hvilke tegn til å ta stilling til å ta valg om fremtiden og retur viste deltakerne?*

Dagen startet med en runde hvor deltakerne ble bedt om å si noe om hvordan de taklet kjedsomhet. Alle svarte på dette spørsmålet. Noen svarte at de gikk tur, andre oppsøkte venner og noen spilte spill. Det var stor variasjon i svarene til deltakerne. Deretter ble en dorull sendt rundt til alle deltakerne hvor de selv bestemte hvor mange tørk de ville ha. På forhånd ble det ikke gitt instruksjoner om hva papiret skulle brukes til. Når alle hadde tatt så mange tørk de ville ha, fikk de beskjed om at de skulle fortelle noe positivt om seg selv eller noe de likte for hvert tørk de hadde tatt. Det betydde at de som hadde tatt veldig mye toalettpapir måtte si mye positivt om seg selv, mens andre som hadde tatt mindre dermed måtte si mindre. Dette skapte også latter og god stemning blant deltakerne.

Deretter ble deltakerne bedt om å lage en "maskin". Det vil si at alle skulle bidra med en del av maskinen, ved både å gjøre noe fysisk og ved å lage lyder. Noen gikk sammen og forsøkte å lage rullebånd, andre ble fløyten, noen "spyttet" ut vare. Dette var en lek som brakte frem veldig god stemning og mye latter blant deltakerne. Også HIPP-teamet og ansatte syntes det var en svært morsom lek.

Som ved mottak 1, så var den første hovedøvelsen denne dagen *påvirkningssirkelen*. Den påfølgende hovedøvelsen, som hadde returfokus, var annerledes enn den på mottak 1. I samarbeid med de ansatte på mottaket satte vi sammen passende grupper av deltakere, med en voksen person i hver. Hver gruppe skulle først ta for seg et scenario som de fikk utdelt skriftlig og diskutere oppsatte spørsmål. Gruppene ble bedt om å diskutere hva

som hadde skjedd med Adel, hva han hadde valgt og valgt vekk, og hvilke muligheter for fremtiden han hadde. Deretter skulle de i plenum presentere scenario og si noe om diskusjonene som foregikk internt i gruppene. Hovedpersonen i hvert scenario var Adel Babel, 25 år fra Irak. Denne fiktive hovedpersonen hadde i hvert scenario endt opp i forskjellige situasjoner i livet. Det var totalt fire forskjellige scenario som presentert til de ulike gruppene:

Scenario 1 (opphold)

Adel fikk oppholdstillatelse i Norge. Han tok opp studielån og tok en fagutdanning som elektriker. Adel snakker godt nok norsk, men hadde store vanskeligheter med å finne seg jobb. En dag får Adel jobb som elektriker, og nå kjører han en fin bil og fått seg en leilighet. Hans venner er alle fra samme fødeland, men de har ikke tatt en utdanning og snakker dårligere norsk. Selv om Adel forsøker å få seg norske venner er det vanskelig. Adel sin far vil at han skal gifte seg med sin kusine i hjemlandet og ta henne med til Norge på familiegjenforening. Adel har en norsk kjæreste.

Scenario 2 (avslag, frivillig retur)

Adel fikk avslag. Etter en kort stund bestemmer han seg for å dra frivillig tilbake til hjemlandet, med IOM. Med en reintegreringspakke klarte han å kjøpe seg en pc og gå på datakurs både i Norge før han reiser og i Nord-Irak. Nå jobber Adel i serviceskranke på en barneskole. En dag får skolen Adel jobber på besøk av en norsk gruppe, og han hilser vennlig og forteller at han har bodd i Norge.

Scenario 3 (avslag, tvangsretur)

Adel fikk avslag, men fortsatte å bli i Norge. Det går to år før politiet til slutt henter Adel, setter på ham håndjern, setter ham på et fly og følger ham tilbake til hjemlandet. Adel bruker lang tid på å komme over at han faktisk er tilbake i Nord-Irak. Etter en stund begynner han å jobbe sammen med onkelen sin i familiebedriften som selger utstyr til bad.

Scenario 4 (avslag, oppholde seg ulovlig)

Adel fikk avslag. Han bestemmer seg for å oppholde seg ulovlig i Norge. Adel har en kjæreste som er fra Polen. Han får seg en svart jobb på en pizzarestaurant midt i byen. Adel jobber 13 timer hver dag for kun 250 kroner dagen. Av og til skriker sjefen til ham og sier at han gjør en dårlig jobb, og får derfor 100 kroner mindre. Adel kan ikke gjøre noe med dette fordi han jobber svart. Han deler en liten leilighet med fem andre personer som også oppholder seg ulovlig i Norge. Adel blir en lørdagskveld alvorlig syk og har vanskeligheter med å puste, men tør ikke å gå til legevakten som er i nærheten av politistasjonen.

Deltakernes reaksjon på returtematikken på mottak 2 var svært annerledes enn på mottak 1. Alle gruppene deltok aktivt, både internt i gruppen og med tilbakemeldingen til de andre i plenum. Deltakerne kom med mange og varierte tilbakemeldinger om hvilke valg Adel aktivt hadde tatt, muligheter han hadde valgt vekk (f.eks. kom frivillig retur med IOM opp som et punkt i casen hvor Adel ble tvangsreturnert til hjemlandet). Det kom også opp i casen hvor Adel hadde fått innvilget oppholdstillatelse at han hadde valgt vekk frivillig retur, altså han kunne ha valgt å returnere selv om han hadde fått oppholdstillatelse. Slik fikk denne øvelsen like varierte svar, høy refleksjonsnivå rundt retur og opphold som ved returøvelsen på mottak 1, men reaksjonene og tilbakemeldingen fra deltakerne var svært negative.

Under øvelsen var det mye sidesnakk, mange kommenterte at dette var en dårlig øvelse og det kom spørsmål om de ikke bare kunne fortsette med noe annet. Det var noen negative kommentarer til den gruppen som tok for seg casen hvor Adel fikk innvilget oppholdstillatelse.

Etter pausen, var det en noe urolig og trist stemning. Deltakerne konfronterte HIPP-instruktørene med følgende spørsmål: *"Hva er egentlig målet med HIPP? Og hva er målet med denne øvelsen?"* HIPP-teamet og deltakerne kom i diskusjon om hva som er målet med HIPP og kurset, hvorfor denne returøvelsen ble brukt osv. Flere av deltakerne uttrykte skuffelse overfor instruktørene for å legge opp til en øvelse med case som kunne ha vært deres livssituasjoner. De uttrykte at det opplevdes som vondt og for nærliggende. HIPP-teamet ga løfte om at flere slike øvelser skulle det ikke bli. Etter den siste hovedøvelsen ble alle invitert til å være med å danse, men svært få beboere ble igjen. Observatør kom med følgende tilbakemelding:

"Det ble en dårlig avslutning på dagen. Bare noen få ble igjen for å danse som vi planla forrige helg. De som ble igjen og danset syntes det var kjempeflott med denne avslutningen. De som ledet kurset satt igjen med en veldig dårlig følelse etter siste del av dagen. Vi følte at øvelsen ikke passet inn i det opplegget som HIPP representerer og at tillitten som var bygget opp over disse helgene var svekket".

De aller fleste beboerne uttalte seg om at den siste øvelsen om retur var svært dårlig. De kom med tilbakemeldinger om at det var dårlige case, vanskelig, kjedelig, enkelte hevdet de fikk hodepine og som en uttrykte det: *"Dette var veldig, veldig, veldig dårlig"*.

Delmål 9: Affirmasjon og avslutning

- *Hvilke tegn til økt affirmasjon og økt samarbeid viste deltakerne under workshopen?*

Alle bortsett fra han ene som forlot øvelsen, kom tilbake til siste kursdag. HIPP-teamet hadde lagt opp første halvdel av dagen til å ha en del leker, og deretter stille samme spørsmål til deltakerne som deltakerne hadde stilt HIPP-teamet dagen før: *Hva er*

egentlig målet med HIPP? Deltakerne ble delt inn i grupper hvor de fikk utdelt et flipoverark med ett av hovedtemaene som hadde blitt tatt opp under kurset, deriblant kommunikasjon, konfliktløsning og samarbeid. I gruppene skulle de skrive på arket det de hadde lært under temaet, og deretter skulle de presentere sitt tema for de andre i plenum. Alle gruppene kom tilbake med svært mange tilbakemeldinger. Det virket som om alle hadde fått med seg forskjellige deler av kurset, og hadde lært mye. Deltakerne fikk deretter i oppgave å lage en "tenk HIPP" som skulle være gjeldene for mottak 2. De skulle lage en liste med det de fant som de viktigste punktene i kurset og deres form for HIPP-tenkning som de skulle forsøke å leve etter²¹.

Den andre halvparten av dagen bestod av å ha et *positivt bombardement*, en oppgave som også ble gjennomført ved mottak 1. Observatør gav tilbakemelding om at beboerne satte pris på denne øvelsen. HIPP-teamet la også merke til at flere av beboerne ble emosjonelle under øvelsen. Resterende tid ble brukt på en storslagen utdelingsseremoni av diplomer, og bildetaking av HIPP-teamet og deltakerne. Observatøren beskrev utdelingsseremonien som høytidelig. Etter kursslutt var det mange deltakere som gikk rundt og takket kursholderne for et godt kurs. Observatør gav tilbakemelding om at på slutten av denne dagen var stemningen på topp.

Tilbakemelding fra beboerne

Denne evalueringen gikk ut på å vurdere hele kurset sammenlagt. *Little guy evaluation* er delt i tre forskjellige typer tilbakemeldinger:

1. Hjertet – sier noe om hvilke følelser kurset brakte frem i deltakerne
2. Hodet – sier noe om hvilke tanker kurset brakte frem i deltakerne, og
3. Verktøy – symboliserer hva de har lært og som var nyttig for deres fremtid

---

²¹ Se vedlegg 5, "Tenk HIPP"

Hjertet ²²	Hodet	Verktøy
<ul style="list-style-type: none"> - gode og positive følelser - respekt - jeg føler meg bra - jeg har gode følelser - jeg har veldig stor glede - god følelse av kurset - god følelse om meg selv og andre 	<ul style="list-style-type: none"> - vi må like alle mennesker, vi kan løse problemer uten vold - jeg har lært masse nye ting, hvordan jeg kan løse problemer, og vise respekt til andre - lært å kommunisere bedre - jeg lære respektere andre, løse problemer, god kommunikasjon. Jeg må ikke bruke vold, men være snill. - bruke hodet oftere, men ikke tenke negativt - nye tanker, gode tanker, kunnskap og positive tanker. 	<ul style="list-style-type: none"> - jeg kan løse alle problemer - lek, vise respekt, jeg-budskap - volds-treet, aktiv lytting, ting vi kan påvirke - jeg-budskap, posisjoner og behov, aktiv lytting og forstå røttene til vold - jeg-budskap, ikke baksnakking, forstå andre, snakke sammen, være tålmodig, aktiv lytting - hjelpe andre - hva vold er og årsakene til vold, og hvordan man kan løse konflikter - lek, at man kan velge selv - snakke sammen

Tilbakemeldingene over reflekterer ikke den negative hendelsen knyttet til returmodulen. Det er delvis knyttet til at skjemaet ikke er delt inn i positivt, negativt og forbedringspunkter. Vi tror likevel det indikerer at på tross av den uheldige utviklingen under returmodulen, så forstår ungdommene verdien av å jobbe med seg selv og reflektere rundt hva en selv kan og må foreta av valg i livet. Fasilitatorene hadde ikke forventet at deltakerne skulle svare så positivt og uttalte blant annet at de syntes refleksjonsnivået til deltakerne på mottak 2 var meget høyt. Denne positive tilbakemeldingen som viser at HIPP-metodikk fungerte godt på tross av utfordringer, utelukker ikke en diskusjon rundt hvilke av tilnærmingene som kan sies å ha fungert best eller rundt fordeler og ulemper ved de to ulike tilnæringsmåtene.

3.3.6. Refleksjoner rundt utfordringer

Guttegruppe

Erfaringene med HIPP var til dels annerledes på dette mottaket enn på mottak 1. Dette har HIPP-teamet reflektert mye over, og kom frem til at noe som kunne være årsaken til hovedforskjellen var at det på mottak 2 var ren guttegruppe. Man merket allerede de første dagene at deltakerne var meget aktive i de lekene som var mer fysisk preget, og at de uttrykte ønske om å ville vinne lekene. Instruktørene, de ansatte og de mer rolige

²² Det kom ikke tilbakemeldinger om at noen av deltakerne satt igjen med negative følelser etter kurset.

beboerne sa ofte til de som ble veldig entusiastiske at det *"ikke er lov til å bruke vold."* Dette var også et punkt de skrev som sine "Tenk HIPP-setninger" - *"ikke bruk vold"*²³.

HIPP-teamet merket dette spesielt under eggøvelsen den siste dagen av andre helgesamling. Øvelsen som handlet mer om å samarbeide, ble brukt som uttrykk for hvem som var sterk og hvem som var svak blant beboere. På mottak 1 virket stemningen blant beboerne langt mindre konkurranspreget og roligere. Det virket som om jentene klarte å ha en form for sosial kontroll på guttenes atferd i en mer positiv retning. Selv om det var kvinnelige instruktører og ansatte, syntes ikke beboerne på mottak 2 å ta hensyn til dette i lekene. Vi merket imidlertid en forbedring på dette punktet mot slutten av kurset. De ansatte ved mottak 2 lærte også at det var svært høy konkurranse blant beboerne om hvem som behersket best norsk. Dette var noe de ikke hadde visst før deltakelsen på HIPP-kurset. Ledelsen ville ta tak i dette og ønsket ikke at beboerne skulle bruke det mot hverandre i en form for maktutøvelse overfor de som hadde mindre norskkunnskaper.

Ledelsens tilstedeværelse

Det at ledelsen på mottak 2 var deltakende i HIPP-kurset, kan ha påvirket deltakerne. Noen ganger bemerket deltakerne at dette var en arena for dem, og at for første gang kunne de komme i nærmere kontakt med ledelsen, og at ledelsen kunne lytte til dem. De som deltok fra ledelsen påpekte også at de hadde blitt bedre kjent med beboerne gjennom HIPP, noe de syntes var positivt. Ledelsen merket også at beboerne i noen av øvelsene brukte eksempler på konfliktsituasjoner mellom beboerne og de ansatte for å illustrere situasjoner. Dette var den positive siden av ledelsens tilstedeværelse.

På den andre siden ser vi at deres tilstedeværelse også kan ha bidratt negativt i den forstand at noen av beboerne som deltok på kurset med vilje ønsket å utfordre ledelsen. Dermed fikk ledelsen både en ansattrolle og en deltakerrolle, noe som kunne være utfordrende. Det blir i HIPP poengtert at ingen er sjef, at det er flat maktstruktur og at alle kan bidra. Det er konsensusavgjørelser som er kjernen, ikke avgjørelser tatt av en leder. Dette kom også til uttrykk under samlingene hvor beboerne heller ønsket å delta på fotballtrening enn på HIPP-kurs, og ba ledelsen om å forandre tidspunkt for HIPP. Selv om det ideelt sett var slik at alle skulle forsøke å komme frem til en enighet, var det vanskelig praktisk sett å forandre tidspunkt for kurset. Dette var noe som etter hvert ble forbedret, men instruktørene, de ansatte og ledelsen så flere forsøk på å utfordre hverandres legitimitet, spesielt fra beboernes side overfor ledelsen.

Returøvelsen

Som det har blitt beskrevet tidligere i denne rapporten, var returøvelsen på mottak 2 annerledes enn den på mottak 1. Det ble anbefalt av referansegruppen og forskningsgruppen ved NTNU Samfunnsforskning å ha litt forskjellige undervisningsopplegg på mottakene. Dette var for å belyse ulike erfaringer i

---

²³ Se vedlegg 5, "Tenk HIPP"

evalueringen av HIPP. Metoden ble også tilpasset gruppedynamikken, så det var en konstant evaluering av øvelser og aktiviteter tilpasset gruppens behov og utvikling. I forhold til retur har HIPP-teamet argumentert for at metoden er svært mektig i den forstand at den involverer deltakerne rett inn i prosess, at alle på et tidspunkt vil bli veldig engasjert og at det er en deltakende erfaringsbasert metodikk. Dermed blir deltakernes bidrag og erfaringer det viktigste grunnlaget for engasjementet i øvelsene, noe de mente var lite forenelig med å ha et direkte returfokus i HIPP.

Da det ble brukt returscenario på mottak 2, som til dels var meget nærliggende og lik deres livssituasjon, nettopp angående det å få innvilget oppholdstillatelse eller avslag med mulig retur, dro dette beboerne inn i en kraftig prosess som for noen var ganske traumatisk, og for de fleste ganske negativ. De beboerne som deltok på kurset uttrykte sterkt overfor HIPP-temaet og de ansatte at de ikke satte pris på den øvelsen, og at det opplevdes som de selv kunne ha vært den fiktive hovedpersonen Adel Babel. På begge mottak førte returøvelsene til en stor diskusjon og refleksjon rundt opphold og avslag, som var svært nyttig for beboere for å bevisstgjøre deres mulige valg og muligheter i fremtiden. Likevel må det tas i betraktning at returøvelsen opplevdes som svært negativ på mottak 2. På mottak 1 derimot, ble den opplevd som en naturlig del av kurset, altså som en naturlig oppfølgingsøvelse til det øvrige programmet og prosessen. Å legge opp til øvelser som ikke er en "naturlig" del av programmet, eller som bryter opp eller involverer deltakerne på en negativ måte, vil hindre og tilbakeføre de eventuelle positive fremskrittene som deltakerne har gjort under kurset. Derfor er det viktig å følge gruppeprosessen, og ikke presse på øvelser som virker devaluerende, når målet er styrking av enkeltindivider og gruppen. På mottak 2 var det tydelige tegn på at gruppen ikke var forberedt på den type returøvelse som ble presentert.

Denne øvelsen gikk egentlig utenfor rammen av hva en basic HIPP (grunnmodul) kan romme. Den kunne derimot ha vært en del av en advanced HIPP (videregående modul). Dette bør tas med i betraktningen i råd om gjennomføring senere.

Ettersamtalen

Den samme ansatte på avdeling som gjennomførte kartleggingen av den psykososiale tilstanden til deltakerne forut for kurset, gjennomførte kartleggingen av deltakerne etter kursslutt. Den gruppen som bestod av en del yngre beboere, de mest beskjedne, var de som gav inntrykk av å ha utviklet seg mest under kurset. I starten så det ut som de kjedet seg ved at de viste lite interesse og engasjement. Disse beboerne, særlig en av dem, ble meget aktiv, tok ordet flere ganger og bidro med høyt refleksjonsnivå i de ulike øvelsene. Disse beboerne så ut til å ha det bedre, ble mer selvsikre og gav uttrykk for dette, også utenfor kurset.

Den andre gruppen som bestod av de noe eldre beboerne med avslag har gitt uttrykk for å like HIPP veldig godt. Flere av disse har ytret ønske om å bli HIPP-fasilitatorer selv. Denne gruppen var i utgangspunktet godt rustet i forhold til antall år med utdanning,

språkferdigheter i mange forskjellige språk og hadde allerede en dominerende lederrolle på mottaket. Derfor har ikke denne gruppen vist særlig endring i psykososial tilstand, da denne var god før de ble med og ungdommene var både modne og reflekterte.

Den gruppen som slet mest psykososialt, så ut til å like seg på kurset. De deltok aktivt i øvelsene, lekene og diskusjonene. De deltok alle dagene, men tok seg kortere pauser innimellom da de ble litt utmattet eller var plaget med hodeverk. Den ene av disse to ble veldig rørt under den siste øvelsen hvor han ble stilt i midten og mottok positive tilbakemeldinger om seg selv. Den andre fortalte en historie om at han hadde forsøkt å bruke jeg-budskap overfor en ansatt på mottaket. Han hadde også påpekt overfor den ansatte at vedkommende måtte lytte aktivt når han var i samtale med beboeren.

4. Funn fra intervju og refleksjoner

I dette kapitlet vises det til funn fra intervju med enslige mindreårige som har deltatt i HIPP-programmet, både på mottak 1 og 2. NTNU Samfunnsforskning har gjennomført semistrukturerte intervjuer med 10 ungdommer på mottak 1 og 16 ungdommer på mottak 2. Det var noe varierende hvor fokuserte og konsentrerte ungdommene var i starten av intervjuene, men så godt som alle viste interesse og engasjement når intervjuene kom i gang. Ungdommene fremsto som veldig reflekterte og mange hadde i forkant av intervjuene tenkt gjennom hva de hadde lært, spesielt på mottak 2. Det er en felles oppfatning blant ungdommene at HIPP er bra, og at de har lært mye av å være med på programmet. Alle ungdommene som deltok på HIPP ønsket å være med på intervju og mange av ungdommene sa i etterkant at de syntes det hadde vært positivt å være med på intervjuet fordi de da hadde begynt å tenke på HIPP igjen. De syntes dessuten det var godt når noen lyttet til dem.

4.1. Organiseringen av HIPP

I forhold til tilbakemeldinger på det organisatoriske så er det flere som sier at de synes det hadde vært bedre om HIPP var i ukedagene enn i helgene. Noen av informantene på mottak 1 sa at de syntes helga ble "oppbrukt", men dette var ikke et tema blant informantene på mottak 2²⁴. Noen av informantene sa at det ikke spilte noen rolle og noen av informantene på mottaket sa at de syntes det var bra at de hadde noe morsomt å finne på i helgene.

Om deltakerne mener at kurset bør organiseres i helgene eller ukedagene kan avhenge av forskjellige individuelle forhold, hva deltakeren er vant til å gjøre i helgene samt hva som finnes av andre tilbud på mottaket og i nærmiljøet. Dette kan til en viss grad forklare forskjeller i deltakeres syn på hvordan kurset bør organiseres. Samtidig ser det ut til at de fleste ville foretrukket at kurset ble mindre komprimert og strakt over en lengre periode. Også med tanke på personlig læring og relasjonsutvikling kan det tenkes at dette ville vært en fordel. Noen informanter syntes at kurset varte lenge hver gang og at det ble lange dager, dette gjaldt spesielt på fredager da de hadde hatt skoledag først. Det gis *veldig* gode tilbakemeldinger i forhold til HIPP-koordinatorene. Ungdommene sa at de viste forståelse, var snille, lærte dem mye og var morsomme. Alle ungdommene sa at de synes fasilitatorene var veldig flinke og flere oppga at de var deres nye venner.

I forhold til øvelsene som har inngått i HIPP er det også veldig mange gode tilbakemeldinger fra ungdommene; de sier at mange av øvelsene var morsomme og at de ble godt kjent med hverandre gjennom disse. Det var i noen tilfeller vanskelig for

---

²⁴ Som vist til tidligere i rapporten var det flere av ungdommene på mottak 2 som var misfornøyde med at HIPP kolliderte med fotballtrening i helgene. Dette var imidlertid ikke noe tema lenger på det tidspunktet NTNU Samfunnsforskning intervjuet dem.

ungdommene å si konkret hvilke øvelser som var spesielt bra eller spesielt utfordrende, og de fleste sa at de syntes alle var bra. En av informantene fortalte imidlertid om en øvelse som for ham opplevdes som svært vanskelig. De skulle skrive en "fæl historie", og ungdommen forteller at dette var veldig tøft for ham, men han sier at øvelsen var bra likevel fordi han lærte mye om seg selv.

En av øvelsene som ble trukket frem som spesielt bra og morsom var eggøvelsen og øvelsen hvor de skulle tegne på ryggen til hverandre. Som det ble observert av instruktørene kom det også frem gjennom intervjuene at eggøvelsen blant informantene på mottak 2 ble sett på som en konkurranse. De fortalte veldig engasjerte om hvordan øvelsen hadde vært, og det var stor skuffelse blant de som ikke hadde klart det og en seiersfølelse blant de som hadde klart det. Informantene på mottak 1 var også veldig engasjerte i øvelsen, men klarte i større grad å se at øvelsen var ment å fremme samarbeid i gruppa fremfor konkurranse mellom de ulike gruppene. I tillegg var øvelsene "elefant" og "palmetre" trukket frem som spesielt positive. Ungdommene hadde også stor bevissthet rundt at lekene ikke bare var leker, men at de hadde en mening.

For mange av ungdommene handler det å delta på HIPP om å ha et organisert aktivitetstilbud hvor alle deltar på lik linje, også de voksne. Det handler om at aktivitetene er både morsomme og lærerike. I tillegg handler det om et sted hvor de får kontakt med både jevnaldrende og voksne, og de opplever et samhold i gruppa som de ikke har opplevd tidligere. Vi ser at pausene og den gode stemningen er noe av det som trekkes frem som spesielt positivt, og noe av grunnen til dette kan være at disse ungdommene er mye alene i helgene. Det er vanskelig å se om dette handler om aktivisering generelt eller om det handler om HIPP som metode. Det kan godt være at ungdommer generelt sett trenger mer sosialt tilbud. Samtidig ser det ut til at de lekende øvelser som forutsetter aktiv involvering både av ansatte og beboere bidrar til å utvikle relasjoner på mottaket på en positiv måte.

4.2. Personlig læring

Ungdommene ble spurt om hvilken informasjon de hadde fått i forkant og hvilke forventninger de hadde hatt før de ble med på HIPP. De fleste ungdommene på mottak 1 klarte ikke å svare på dette og sa at de ikke hadde hatt noen forventninger, at de ikke hadde fått informasjon eller at de ikke hadde tenkt så mye på det. På mottak 1 ble ikke forsamtalene gjennomført, noe som kan forklare noe av dette. På mottak 2 hadde noen av ungdommene tanker om dette, men de fleste sa på tross av at forsamtalene var gjennomført at de trodde at de bare skulle møtes og snakke om forskjellig. Dette tyder på at mer informasjon i forkant av prosjektet er nødvendig for at ungdommene skal vite hva programmet går ut på og hva som er hensikten med deltakelse.

Alle ungdommene både på mottak 1 og 2 sa at de hadde blitt positivt overrasket over HIPP, og en av ungdommene sa:

“Det var spennende å være med på HIPP. Vi har lært mye. Vi må tenke litt på fremtiden. Vi har lært at vi ikke skal bruke vold, at vi skal respektere hverandre, forstå hverandre, prøve å snakke med hverandre”.

Det kommer tydelig frem gjennom intervjuene at hovedmomentet i det de har lært handler om kommunikasjon. Alle ungdommene snakker om at de har lært hvordan de bedre kan kommunisere med hverandre, både verbalt og spesielt ikke-verbalt. De snakker om hvordan de skal lytte, hvordan de skal bekrefte og hvordan de skal vise interesse. Flere er opptatte av at de skal bruke jeg-budskap i stedet for du-budskap. De er også opptatte av at de har lært å skape dialog og det kommer frem gjennom intervjuene at HIPP har lært dem at det var viktig å være i dialog med hverandre for å vite hva den andre mener. Flere av ungdommene er bevisste på at det å lytte, er veldig viktig i en dialog og at det lett oppstår misforståelser dersom man ikke lytter. En av ungdommene sa: *“Jeg har lært at i en konflikt så handler det ikke bare om meg”* og en annen sa: *“Jeg har lært meg å lytte mer, unngå konflikter og akseptere andres meninger”.*

I forhold til kommunikasjon var det også noen som var veldig opptatte av at innvandrere har en annen måte å kommunisere på, så det er viktig at de lærer om hvordan man kommuniserer i Norge. En av ungdommene sa i forbindelse med dette:

“HIPP er spesielt viktig for innvandrere. Vi har andre regler for kommunikasjon og gjennom HIPP så lærer vi oss hvordan vi skal kommunisere. Det lærer vi ikke på skolen”.

Flere av ungdommene dro også frem at de gjennom HIPP hadde lært å kontrollere aggresjon og at de hadde lært hvordan man kan løse problemer uten å bruke vold. Flere hadde en bevissthet rundt at det å bruke vold eller ikke var et *valg* de kunne ta. Flere sa at de nå hadde lært hvordan de kunne løse konflikter uten vold. Flere av ungdommene sier at de i løpet av kurset har lært at det er viktig å respektere hverandre på tross av forskjeller; både kulturelle forskjeller, forskjellig språk- og landbakgrunn og forskjellige meninger. To av ungdommene uttalte:

“Beboerne på mottaket er forskjellige og vi forstår ikke alltid hverandre, men vi har lært oss å vise gjensidig respekt for hverandre på tross av språk- og kulturforskjeller”

“Hvis det blir konflikter har vi lært å vise respekt, ha toleranse for hverandre og snakke om det”.

Et annet moment som blir trukket fram er bedre samarbeid og konfliktløsning. Flere sier at de gjennom gruppearbeid og rollespill i HIPP lærte hvordan de kan samarbeide og løse oppgaver sammen til tross for at de er forskjellige. Rollespill er også brukt i andre metoder med hell, for eksempel i ART (Aggression Replacement Training) hvor rollespill brukes i sosial ferdighetstrening (Gundersen og Svartdal 2010).

Ungdommene sier også at de har blitt bedre kjent med seg selv gjennom å være med på HIPP. De sa at de hadde fått bedre forståelse av seg selv og sine sterke og svake sider. Flere sier at de har lært mye om hvordan de selv er, i tillegg til at de har fått mer overskudd og energi. Noen sa også at de hadde endret måten de tenker på og at de hadde lært å tenke annerledes. To av ungdommene uttalte følgende:

“For eksempel når vi får et problem så tenker vi ikke bare på problemet lenger, vi tenker også på hvordan vi kan løse problemet”

“Jeg kan ikke si akkurat hvorfor, men jeg er glad...”

Det kommer også frem at flere av ungdommene har lært mye om seg selv på det personlige plan. De fremhever at det har vært positivt å lære gjennom HIPP- metodikken på tross av at noe har vært vanskelig og tøft. Noen av ungdommene har kommet med følgende sitater:

“Vi har lært alt; hvordan vi kan leve, hvor vi er, sosiale ferdigheter, hvordan løse konflikter”

“Vi lærte hvordan vi kan gjøre de svake sidene våre sterkere”

“Jeg har forandret meg veldig mye: hvordan jeg snakker med folk og hvordan jeg forholder meg til andre. Jeg har hatt litt depresjoner og har lært at med en gang jeg blir trist så snakker jeg høyt om det og da blir det bedre. Jeg lærte gjennom HIPP at jeg skal lytte aktivt, jeg skal vente på tur og jeg skal snakke høflig”.

I tillegg til den personlige læringen så ble også gruppeprosessen opplevd som positiv for ungdommene. Det er ingen av informantene som sier at de har fått nye venner blant de andre beboerne, men mange sier at de har blitt kjent med hverandre på en annen måte og at de har fått respekt for hverandre. Alle informantene opplevde at de andre i gruppa hadde hørt på dem og at de hadde blitt møtt med forståelse når de hadde snakket/fortalt. Flere fremhever dette som veldig positivt, spesielt blant ungdommene på mottak 1. En av informantene fortalte at hun i starten hadde syntes det var litt skummelt å snakke foran hele gruppa, men at hun hadde snakket mye etter hvert.

Det generelle inntrykket er at ungdommene har erfart kursdeltakelsen som noe nyttig og interessant. Som sitatene over antyder har kursdeltakelsen bidratt til ungdommenes

personlig læring på flere områder. Den ene delen av læringen kan relateres til sosiale ferdigheter mens den andre kan bidra til å ruste dem bedre i forhold til utfordringer de møter i asylmottak og ellers i livet. I følge Borchgrevink (1996) handler sosial kompetanse om å kunne kommunisere, men det handler om mer enn bare den språklige kommunikasjonen. Den sosiale kompetansen er ofte diffus og handler om forhold som sjelden tematiseres, men bare "er der". Like fullt er den sosiale kompetansen avgjørende for likeverdig deltakelse, og det ser ut til at HIPP har bidratt til læring i forhold til både kommunikasjon og sosial læring.

I tillegg kommer det frem at flere av ungdommene på mottak 2 følte at de hadde fått bedre kontakt med de ansatte på mottaket. De har blitt bedre kjent med hverandre og de snakker sammen mye mer enn før. Med andre ord har deltakelsen ført til en utvikling av relasjoner mellom ungdommene og mottaksansatte. Et av problemene som ofte nevnes i forskningen om relasjoner på mottak er at disse ofte er upersonlige, formelle og bærer preg av kurator-klient relasjoner som baseres på ujevne bytteforhold. Det ser ut til at en viktig dimensjon ved øvelsene som kursdeltakere involveres i er at de oppleves som en form for uformelt sosial samvær, der deltakere, både ansatte og ungdommer opptre i andre roller enn de som defineres av kurator-klient relasjoner. Om dette vil bidra til å redusere spenningen som ofte kan kjennetegne relasjoner i mottak er det vanskelig å si. Samtidig ser det ut til at HIPP øvelsene er en god begynnelse for bedre gjensidig forståelse og oppmykning av relasjoner på mottak.

4.3. Fokus på retur i HIPP

Det er imidlertid ikke alle deler av HIPP som ble like godt mottatt av ungdommene. En del av HIPP har hatt fokus på mulig retur til hjemlandet. I forhold til fremtidsplaner og spørsmål om hvorvidt det har vært fokusert på fremtidsplaner under HIPP så sier ungdommene på mottak 1 at det ikke har vært fokusert mye på det. Alle ungdommene har likevel planer om hva de skal gjøre fremover. Her snakker flere av ungdommene om utdanning, jobb, familieforening, egen familie og bolig.

Alle ungdommene fikk spørsmål om det var noe de ikke syntes var bra med HIPP eller noe som kunne vært endret. I forbindelse med dette nevnte veldig mange på mottak 2 retur-øvelsen som negativ. Blant noen av ungdommene vakte dette stor diskusjon under intervjuet og de sa blant annet at de ikke hadde fått sove, at de følte seg svake og at de opplevde det veldig sårende. Ungdommene reagerte også på innholdet i scenarioet og en av ungdommene sa: *"Hvis en person ser denne teksten kan han kanskje drepe seg selv"* og en annen sa: *"Hvis denne øvelsen blir gjentatt så kan det kanskje gå galt med noen"*. Returarbeid er en av de mest betente oppgaver i mottak, noe også disse sitatene indikerer. Tidligere forskning viser at mottaksbeboere ofte fortrenger muligheten om at de kan få avslag på søknaden og bli uttransportert til hjemlandet (Brekke 2004; Valenta et al. 2010). For noen blir det vanskelig å akseptere direkte former for returforberedende arbeid når en i utgangspunktet ikke vil akseptere endelig avslag på

søknaden eller retur som mulige utfall. Tidligere undersøkelse tilsier også at en ikke bør ha alt for optimistiske forventninger til forskjellige returfremmende tiltak (Valenta et al. 2010) og både norsk og internasjonal forskning peker mot at asylsøkere med avslag i all hovedsak ikke returnerer før de ikke har noe annet valg (Winsvold og Engebriksen 2011).

Opphold i Norge blir for mange sett som en løsning på alle livets problemer og det at ungdommene reagerte slik kan fortolkes som en nokså vanlig reaksjon på returret arbeid i mottak. Noe av grunnen til den sterke reaksjonen hos ungdommene kan også være at øvelsen som handlet om retur kom overraskende på dem ettersom den bryter med resten av programmet og målet med HIPP. Mens de andre oppgavene mer er en form for lek, med en implisitt eller eksplisitt lykkelig slutt, er fokuset i returdelen mestring av en situasjon etter at "katastrofen" har skjedd. Som en informant sa: *"HIPP var mye tull, lek og moro, men man tuller ikke med retur!"*.

For andre deltakere ble oppgaven om retur betraktet som en form for nedverdiggende forskjellsbehandling. De som får positivt svar på asylsøknaden vil etter hvert også få en annen behandling og andre tilbud enn de som får avslag. For den første kategorien vil tilbudet og tilgangen til det norske samfunnet utvides, mens for den andre kategorien vil tilgangen til det norske samfunnet innskrenkes. Videre kan de som har fått opphold ofte betraktes som å ikke ha fortjent det. De som har fått negativt svar på asylsøknaden kan ofte mene at de selv har større grunner til å få beskyttelse enn andre. Etter hvert begynner de to kategoriene å distansere seg og unngå hverandre ettersom samhandlingen mellom de to nevnte kategoriene oppleves som ubehagelig (Valenta et al. 2010).

En av undersøkelsene som indikerer betydningen av juridisk status på relasjonene i asylmottak er undersøkelsen gjort i forbindelse med evalueringen av ventemottaksordningen (ibid). Undersøkelsen om ventemottak viste at enkelte av de avviste asylsøkerne på ventemottakene antydte at den eneste fordelen ved å bo på ventemottak var at de ikke måtte bo sammen med beboere som fikk opphold. Enkelte opplevde at beboere med opphold så ned på dem og oppfattet dem som mindreverdige. Det ble antydte at det å få avslag utløser en følelse av skam. For enkelte var det av den grunn vanskelig å si til andre beboere at de har fått avslag. Enkelte har derfor holdt det skjult for andre i flere uker etter at de hadde fått avslag. Enkelte følte at de ble oppfattet som tapere, noe de også selv mente at de var, men de ville ikke at andre skulle se ned på dem, spesielt ikke de som de mente ikke hadde større grunn enn dem til å få opphold i Norge.

Hvordan kan vi relatere denne forskningen til HIPP? En mulig fortolkning er at noen deler av HIPP tildekker skam som enkelte ungdommer som sitter med avslag føler og at HIPP hjelper dem til å føle seg normale. Mens disse oppgaver bidro til å underkommunisere at enkelte ungdommer vil få bo i Norge mens andre ikke, og

fokuserte på mer generell personlig læring har returrettede oppgaven bidratt til å nakengjøre det ellers underkommuniserte faktum at det finnes "vinnere" og "tapere" blant beboere i mottak. Som en av informantene sa:

"Hadde alle fått samme oppgave hadde det vært greit, men vi ble delt inn i grupper og fikk ulike oppgaver ut fra om vi hadde opphold eller ikke".

I de andre øvelsene hadde ungdommene vært likeverdige, men i den returrettede oppgaven om Adel var de plutselig delt i grupper etter hvem som hadde fått opphold og ikke. De sa at de skjønte at de som jobbet på mottaket hadde satt sammen grupper ut fra hvem som hadde fått opphold og ikke og de som ikke hadde fått opphold følte seg uthengt. Noen sa at de følte at de hadde blitt lurt og at de hadde gjennomskuet at HIPP egentlig var UDI sin oppfinnelse. De sa også at de syntes det var veldig rart at representanten fra HERO var der akkurat den dagen returøvelsen ble gjennomført, og at hun dro igjen med en gang etterpå. De sa at de var sikker på at hun var der kun for å se på returøvelsen.

På tross av at denne øvelsen ble oppfattet både krenkende og devaluerende så sa alle ungdommene at HIPP var veldig, veldig bra. Han som hadde med seg scenarioet til intervju sa også at han hadde lært mye av HIPP og at det var veldig bra, men han skjønte ikke hvorfor de skulle ha med denne oppgaven, den ødela alt. Som han sa: *"De andre tingene i HIPP var fulle av mening, men så kom denne oppgaven helt på slutten..."*.

Et sentralt spørsmål blir i denne sammenheng hvordan vi skal fortolke utsagnene til ungdommene. Den ene måten å gjøre det på er å konstatere at en likevel bør ha slike øvelser selv om de oppleves som ubehagelige rett etter at de ble gjennomført. Med utgangspunkt i en slik fortolkning fremstår de som en vekker som vil bidra til at ungdommer åpner øyne for livets harde realiteter og begynner å forberede og tenke seg på retur på en konstruktiv måte. Det blir uansett vanskelig å unngå at ungdommer, og beboere generelt sett, reagerer på returarbeid når de ikke vil oppgi håpet om at de kanskje får bli i Norge.

Den alternative fortolkningen er å konstatere med utgangspunkt i ungdommens reaksjoner at returdelen ikke passer i HIPP, ettersom den ødelegger den gode stemningen som HIPP skaper. Returdelen slik den ble gjennomført kan undergrave den gode effekten HIPP har på relasjonsutvikling, og kanskje bør returperspektivet tilføres ungdommer på en annen måte. For eksempel kan dette kanskje gjøres gjennom øvelser som generelt sett styrker ungdommenes evner til å mestre vanskelige situasjoner i livet uten at dette konkretiseres slik det ble gjort på det ene mottaket. Erfaringene fra det ene mottaket viser at ungdommene diskuterte retur som et reelt alternativ uten å bryte den metodiske tilnærmingen i HIPP. Det springende spørsmålet er hvordan man tolker begrepet returmotivering og hvordan det eventuelt skal evalueres/måles.

Hvis HIPP evalueres etter hvor mange som sier de ønsker å returnere etter endt kurs, vil det med stor sannsynlighet ikke være vellykket. Hvis man derimot ser virkningen av HIPP i et lengre perspektiv, er det ut fra funnene i prosjektet mulig å anta at deltakere som har gjennomgått HIPP i større grad er i stand til å ta et velinformert valg om sin egen fremtid, enn de som ikke har gjennomgått HIPP.

5. Konklusjon

I denne delen av rapporten vil vi diskutere og løfte frem noen tema som vi ser er sentrale på bakgrunn av erfaringene fra HIPP-prosjektene, intervjuene med de enslige mindreårige, observasjonene og tilbakemeldingene fra både ansatte og fasilitatorer.

5.1. Avsluttende refleksjoner

I prosjektbeskrivelsen for utprøvingen av HIPP er det beskrevet at man forventer å se både direkte og indirekte virkninger i forhold til returfokus. Intervjuene med ungdommene gir i liten grad indikasjoner på at HIPP har hatt direkte innvirkning på motivasjon for retur. For et fåtall av ungdommene har HIPP ført til at de tenker mer på retur, men ingenting tyder på at de er mer motiverte for hjemreise eller har tanker om at hjemreise er en mulighet. Dette funnet er ikke overraskende da de fleste asylsøkere ikke aksepterer avslag. Valenta et al. (2010) viser til at flertallet av avviste asylsøkere vil prøve å motarbeide systemet siden de foretrekker å bli i Norge fremfor å returnere til hjemlandet. Den samme undersøkelsen viser også til at returforberedende programmer i ventemottak ser ut til å ha liten *direkte* innvirkning på beboernes returavgjørelse og deres returforberedelser. På den annen side så kan man tenke at det at ungdommene har blitt styrket i forhold til konfliktløsningsstrategier vil bidra til at de bedre blir i stand til å takle et eventuelt avslag.

Selv om vi ikke ser direkte virkninger kan vi ikke konkludere med at HIPP ikke har et returfremmende potensial, da det er mange faktorer som må tas med i en slik vurdering. Valenta (et al. 2010) viser til at returforberedende programmer i ventemottak ser ut til å kunne ha en positiv indirekte innvirkning på retur ved å motvirke passivisering og klientifisering av beboere. Intervjuene med ungdommene som har deltatt på HIPP gir gode indikasjoner på at tiltaket har styrket enkeltindividene og relasjonene i gruppa. Ungdommene har lært mye om mellommenneskelige relasjoner, sosiale koder, kommunikasjon og ikke minst om seg selv. De har også lært om utfordringer i hverdagen og hvordan de kan lære seg å takle de ulike utfordringene.

Flere forskere som fokuserer på tiltak som motvirker klientifisering, umyndiggjøring og passivisering av beboere på mottak tar utgangspunkt i empowerment-begrepet (Brekke 2004; Valenta og Berg 2010; Valenta et al. 2010), og forskning viser at en kan oppnå normalisering av en unormal situasjon gjennom å legge til rette for flere empowerment-relaterte tiltak (Valenta et al. 2010). Flere undersøkelser indikerer også at både integrerings- og returarbeid forutsetter at en gir tilgang til en rekke empowerment-relaterte aktiviteter i og utenfor mottaket (Brekke 2004; Lauritsen, Molden og Valenta 2005; Valenta og Berg 2010). En annen undersøkelse viser at det ser ut til at jo mer makteløs man blir, desto mer ser det ut til å hemme kreativiteten og evnen til å se

andre løsninger (Winsvold og Engebrigtsen 2010), mens Lidén et al. (2011) viser til at utvikling av selvtillit og mestringsevne generelt, sammen med nye ferdigheter, er viktige hjelpemiddel for barna både i Norge og i hjemlandet. HIPP kan bidra til å styrke empowermentarbeidet i mottak og være med på å bedre relasjoner mellom ungdommer og ansatte, samt beboere imellom. HIPP bidrar til trivsel og til at ungdommer glemmer, for et øyeblikk, sin vanskelige situasjon. Når det gjelder returarbeidet kan det ikke utelukkes at HIPP kan bidra til dette på tre måter:

For det første kan kurset bidra til å styrke ungdommers generelle mestringskompetanse og denne kompetansen kan anvendes når de stilles overfor utfordringer som knyttes til retur. Her kan det stilles spørsmål ved i hvor stor grad HIPP kan bidra til dette tatt i betraktning at kurset er av svært begrenset omfang. Uansett ser det ut til at HIPP-modellen, og øvelsene den tilbyr kan bidra til personlig utvikling og bidra til å forberede ungdommene på å håndtere forskjellige situasjoner de stilles overfor.

For det andre kan HIPP bidra til å styrke ungdommers relasjoner med ansatte inklusive styrking av tillitten til ansatte. Returarbeidet avhenger i stor grad av at den avviste asylsøkeren oppfatter ansatte som troverdige og har tillit til de som informerer dem om og hjelper dem med frivillig retur.

For det tredje kan øvelsene som rettes mot retur bidra til en realitetsorientering i forhold til hva slags valgalternativer, utveier og mestringsmuligheter en avvist asylsøker vil få. Selv om de kan fremstå som en ubehagelig vekker for mange kan de på denne måten fremstå som en motvekt mot fornektelsen og fortrengingen av retur som mange asylsøkere havner i. Det ser imidlertid ut til at den tredje funksjonen som HIPP kan ha, har skapt negative reaksjoner blant kurssets deltakere og kan bidra til å undergrave noen av de andre positive nevnte funksjonene som vi har vist til tidligere (inklusive kurssets bidrag til økt trivsel og relasjonsutvikling i forhold til andre beboere og ansatte). Dette kan imidlertid unngås ved å benytte den mer sensitive tilnæringsmåten, slik kurset ble utformet på det ene mottaket som holdt seg til HIPP-metodikken og unngikk å eksponere deltakernes asylstatus i gruppen. Når dette er sagt må det samtidig understrekes at vi prøvde ut HIPP-baserte kurs bare i to mottak og våre erfaringer er kontekstbetingete. En kan ikke utelukke at erfaringene ville vært annerledes hvis vi hadde hatt en annen sammensetting av gruppene og hvis kursene gikk over lengre tid og ga større rom for gradvis å nærme seg de mest sensitive temaene.

5.2. Anbefalinger

Basert på funnene fra prosjektet mener vi at HIPP er et godt verktøy i arbeidet for enslige mindreårige asylsøkere. Funnene i rapporten indikerer at deltakelsen i HIPP bedret klima mellom beboere og mellom beboere og ansatte/ledelse.

Vi anbefaler dermed at HIPP innføres som et nytt verktøy i arbeidet med enslige mindreårige i mottak. HIPP kan også brukes som et ledd i returarbeidet med enslige mindreårige asylsøkere, selv om dette inngår mer indirekte gjennom ulike fremtids-scenarioer. Det returmotiverende elementet møter deltakerne gjennom å styrke egne evner til å håndtere både situasjoner, relasjoner og viktige valg.

Det indirekte, retursensitive fokuset i diskusjoner omkring ungdommers fremtid anbefales av minst tre grunner. For det første ser det ut til at en slik tilnærming passer best med HIPPs grunnprinsipper. For det andre kan de mer direkte tilnærming til returproblematikken bidra til å skape konflikter mellom ungdommer og ansatte, samt undergrave relasjoner mellom ungdommer. For det tredje er det å forvente at mottaksansatte og ungdommer vil oppleve at de ikke mestrer slike konfliktsituasjoner og erfare dem som ubehagelige. Resultatet kan bli at både ansatte og ungdommer blir mye mindre motivert til å organisere og delta i slike prosjekter enn det er tilfelle med mer sensitive opplegg der de ansatte føler at både de og ungdommene har erfart kurset som noe interessant, behagelig og nyttig.

Som allerede nevnt er våre erfaringer kontekststøttede og baseres på altfor få case, noe som gjør at vi er nokså usikre på hvordan en bør tilnærme seg ulike tema i møte med enslige mindreårige asylsøkere inklusive diskusjoner omkring retur. Dermed anbefales det at HIPP ikke brukes i mottak som et *statisk* verktøy der kursansvarlige en gang for alle forkaster mer direkte tilnærminger til diskusjoner omkring retur. Fremtidige kurs må heller implementeres på en dynamisk og utprøvende måte der kursansvarlige kontinuerlig prøver ut nye tilnærminger, blant annet tilpasse returperspektivet i HIPP til den lokale konteksten, kursets omfang og lengde, samt deltakeres situasjon og forutsetninger for å ta et velinformert valg om sin egen fremtid.

Vi anbefaler at implementering i mottak gjøres gjennom å presentere metoden på UDI-samlinger og distribuere en kort og konsis informasjonsbrosjyre. Mottakene vil deretter tilbys deltakelse for ansatte på kurs, hvor det gis opplæring og trening i å være fasilitator i HIPP. Slik kan det sikres at verktøyet vil kunne tas i bruk og inngå som del av aktivitets- og opplæringstilbudet ved det enkelte EMA-mottak. De mottaksansatte som har gjennomført selve kurset vil gis oppfølging og årlige fasilitatorsamlinger, slik at de kan utveksle erfaringer og utvikle sin kompetanse på området.

En viktig suksessfaktor er selve treningen av fasilitatorene. Samarbeidet med Fredslagetts fasilitatorer har bidratt til at HIPP-prosjektet hadde dyktige og erfarne fasilitatorer. Det er en forutsetning at mottak som ønsker å gjennomføre HIPP må ha ansatte som har lært metodikken og at de jevnlig praktiserer dette og inkluderer andre mottaksansatte. En kort og konsis informasjonsbrosjyre vil fungere både som en enkel

innføring i metoden for mottaksansatte, samt vekke interesse og skape en motivasjon for å gjennomføre HIPP.

For å sikre god opplæring av fasilitatorene lokalt på det enkelte mottak anbefaler Hero at UDI inkluderer HIPP i sin årlige kompetanseplan for EMA-mottak og tilbyr opplæring for et gitt antall mottaksansatte. Hero har fått erfaring med implementeringen av HIPP i EMA-mottak og det kan være en fordel å bruke og spre denne erfaringen ved at Hero i samarbeid med Fredslaget står for opplæring og oppfølging av fasilitatorene.

For gjennomføring av HIPP i praksis er det utviklet en enkel informasjonsbrosjyre. Den kan du finne ved å gå inn på: www.udi.no.

Referanser

- American Friends Service Committee (2009): *Help Increase the peace program Manual*. 4.utgave. Middle Atlantic region American Friends Service Committee, Baltimore.
- Borchgrevink, T. (1996): *Kulturmøter i arbeidslivet: En litteraturstudie*. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.
- Brekke, J. (2004): *While we are waiting. Uncertainty and empowerment among asylum-seekers in Sweden*. Oslo, Institutt for samfunnsforskning .
- Dale, G. (2008): *Fra konflikt til samarbeid: Konfliktverksted med ungdom i asylmottak*. Rapport skrevet for Konflikt til samarbeid AS.
- Eide, K. og Broch, T. (2010): *Enslige mindreårige flyktninger: kunnskapsstatus og forskningsmessige utfordringer*. Oslo: Regionsenter for barn og unges psykiske helse, Helseregion øst og sør.
- Freire, P. og Berkaak, O. (2003): *De undertryktes pedagogikk*. De norske bokklubbene, Oslo.
- Gundersen, K. og Svartdal, F. (2010): *ART – trening i sosial kompetanse* i F. Svartdal (red) *Psykologi, en introduksjon*. Oslo: Gyldendal.
- Hauger, B. (2009): *Det gode elevmøtet! : skolen som arena for tidlig intervensjon og positivt forebyggende arbeid : teori, praktiske eksempler og metoder*. Borgestadklinikken, Sandefjord.
- Lauritsen, K., Molden, T. og Valenta, M. (2005): *Informasjon og rettssikkerhet: Informasjonsformidling til asylsøkere i en tidlig fase*. SINTEF-IFIM. Trondheim.
- Lidèn, H., M. Seeberg og A. Engebriksen (2011): *Medfølgende barn i asylmottak- Livssituasjon, mestring, tiltak*. Oslo, ISF.
- Maslow, A. (1943): A theory of human motivation. RS 2009-041V1: *Informasjonsplan for barn og unge i mottak*. Udiregelverk.no.
- Seligman, M (2009): *Ekte lykke: den nye positive psykologien*. Oslo, Universitetsforlaget.
- Valenta, M. and Berg, B. (2010): *User involvement and empowerment among asylum seekers in Norwegian reception centers*. European Journal of Social work.

Valenta, M., Thorshaug, K., Molden, T. & Berg, B. i samarbeid med Kjærre, A. (2010):
*Avviste asylsøkere og ventemottaksordningen: mellom passiv tvang og aktiv
returassistanse*. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning.

Valenta, M. og Thorshaug, K. (2011): *Failed asylum seekers' responses to arrangements
promoting return*. Refugees' Survey Quarterly.

Winsvold, A. og Engebriksen, A. (2011): *For barnas skyld*. Oslo, NOVA.

Vedlegg

1. HIPP
2. Intervjuguide førsamtale
3. Rapport fra seniorrådgiver Lèon Beckx, Diversity Joy, Nederland
4. Oversikt program på mottak 2
5. Tenk HIPP
6. Kursbevis

HIPP

Help Increase the Peace Project

HIPP er en form for fredsundervisning. Metoden er utviklet fra ATV, alternativ til vold.

Gjennom HIPP vil vi være med på å bygge samfunnet og fellesskapet på en bedre og mer fredelig måte. Vi bidrar til sterkere relasjoner og bedre forståelse for hverandre.

Deltakerne i HIPP beriker hverandre gjennom å dele erfaringer derfor trenger ikke du å ha en utdanning for å delta. Egne livserfaringer er den viktigste kompetansen. Vi lærer å se på oss selv, andre og verden på nye måter.

**Gjennom alvor og lek finner vi sammen,
og
dette kan gjøre deg til et sterkere menneske og du
kan takle hverdagen din bedre!**

HVEM kan være med?

HIPP er åpent for alle på mottaket/avdelingen for EM

NÅR og HVOR?

Tid og sted

FRED ER MÅLET – HIPP ER METODEN

Intervju guide til førsamtale

Her snakker vi om perioden før vi starter HIPP.

Delmål: Hva slags inntrykk har vi at deltakernes psykososiale tilstand?

Hvilke forventinger til HIPP har deltakerne?

Metode: Den eller de ansatte som skal delta på HIPP, skal gjennomføre uformelle samtaler med de som har meldt seg på HIPP.

1. Hvordan fungerer den enslig mindreårige sosialt? Atferdsvansker bør komme frem.
2. Hvordan er samarbeidet med andre beboere?
3. Hvordan er samspillet med andre ansatte?
4. Hvordan kommer atferd og følelser til uttrykk?
5. Hvilke omsorgsbehov har den enslig mindreårige?
6. Hva mestrer den mindreårige av rutiner og ansvar i dagliglivet?
7. Hvordan fungerer vedkommende på skolen?
8. Har deltaker spesielle behov ?
9. Venner og nærhet til disse vennene
10. Helsetilstand (fysisk og psykisk- hvordan føler de seg?)
11. Returfokus og fremtidsplaner (siden dette er hovedmålet med prosjektet kan det være greit å ha kartlagt i hvor stor grad de har fokus på dette før HIPP)

Work visit HIPP project at XXXXX Mottak

11/12/13 March 2011

Introduction

Diversity Joy is a Dutch NGO that addresses the growing alienation and polarisation in Dutch society by connecting people and empowering them to make a positive change. Diversity Joy offers life skills training and spreads its work through a train-the-trainer concept. The training format HIPP (Help Increase the Peace Program) is an example of this. In the past three years Diversity collaborated with NEAG Alternatives to Violence, the Dutch affiliate of Nonviolent Peace force (NP) to offer a European HIPP training program for facilitators. Our Norwegian partners were part of those European learning partnerships.

General impression

It was a joy to collaborate with my Norwegian HIPP colleagues. Although my visit was planned for supervision and evaluation purposes I also learned new creative adaptations to the program. The three day workshop was the last in a series of three workshops. It was focussed around identity, choice and cooperation. Each session was well designed, i.e. the theme of the session was reflected in all the individual exercises. In our preparation we sharpened the sessions by simplifying exercises and including nonverbal elements to reduce language issues. The session around choices took considerable preparation time. Included in the choice topic was subject of Asylum Denial. This topic is discussed more elaborately below.

The quality of the facilitation was impressive. It was very clear from level of participation and from the reaction of the participants afterwards that the workshops had a profound impact. This was not an easy task with the constant translation, but the team succeeded in adapting the exercises and found a way to work *with* the translators instead of treating them as a disruptive element. In HIPP the preparation of the workshop and the feedback afterwards are as important to the process as the session itself. In the preparation and the feedback afterwards the team learns and grows. This makes HIPP an ever evolving concept. It became very clear that the team took the preparation and the feedback serious which was reflected in the preparation of the individual exercises as well as how they operated as a team; helping and coaching each other when needed.

Translation

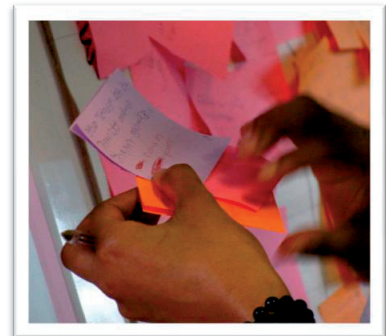
The HIPP team chose to work with translators because of the limited Norwegian language skills of the participants. I think this is initially a good choice as comprehension outweighs the disadvantages of using translators. However as soon as there is a basic understanding of Norwegian I would consider not using translators as there are many disadvantages. The constant translation changes the dynamic of the workshop making it slower and isolating the different language groups. The workshop content is of a personal and reflective nature and therefore asks emotional maturity of the translator. My feeling is that translators differ strongly in this regard. Some translators seem not to translate but offer their own values and advice instead. Other translators clearly 'get' the program and play a very supportive role in the process. It is important to select and inform the translators before hand and preferably work with the same translators each time. When participants develop a basic understanding of Norwegian there are many ways to work with the language issue:

- Participants translate for each other which empowers participants and strengthens relationships
- Exercises can use visual aids – images, role playing, drawing- for instruction and debriefing
- Simplify exercises so verbal instruction is minimal
- Wide choice of nonverbal exercises and games which require little explanation
- Selectively use translators in parts of the session

HIPP in HERO

I see a huge value of HIPP in HERO. It empowers participants in an uncertain situation and often with a traumatic experiences. In addition HIPP offers a way to build a safe and supportive community in the Asylum centre. A strong point of the program is that staff members are involved in the facilitation. It would be good to involve as many staff members as possible. Not only in the facilitation but also as participants. In this way workers can experience their clients in new ways and work on their relationship from a more equal perspective. Moreover insights and agreements in the HIPP sessions can then more easily be transferred to the working context.

One of the topics during the workshop was the Asylum denial and the possible return to the country of origin. This subject was reframed within the broader subject of identity and choice: Who am I, what is important to me and how can I manifest my dreams in different scenario's? Aim of the exercises was to empower participants by focusing on possibilities without denying their realities. The challenge was to design the exercises in such a way that it drove to the core of the issue (choice, identity) without imposing values (if you get a denial you should go back). HIPP is very suitable to address the choice underneath the dilemma by empowering participants. It is not suitable to direct that choice in a certain way. This could seriously undermine the integrity of the facilitators and could violate the trust. Facilitation like mediation is based on a certain level of neutrality. In this particular case our approach seemed to work. Some participants expressed that they had come to new choices and insights in their situation.

Location is a consideration when doing HIPP. The workshops were being held in the Asylum centre. This poses a challenge. Coworkers can easily interrupt (which was not the case), facilitating staff members can be distracted by other tasks and participants can easily 'escape' to their rooms. Finding a room in a different location can neutralize this and has the added advantage that it takes participants and workers out of their habitual environment opening up new behaviors.

DIVERSITY JOY

HIPP in HERO

The effects of the program can multiply when participants are trained as co-facilitators. This teaches them new leadership skills and they can become role models for their peers. The co-facilitation can take place in their own environment, other Asylum centers or even outside the Asylum environment (schools etc.).

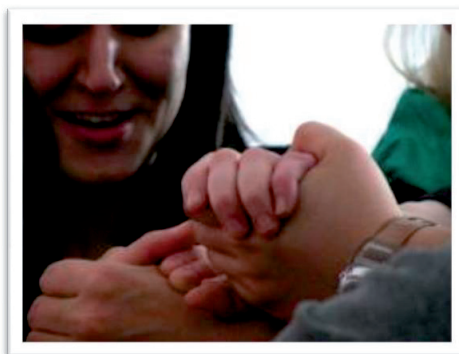
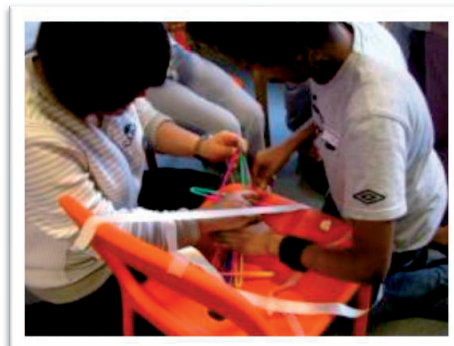
Growing Practice

HIPP is an evolving and multiplying workshop concept. It is creating a learning environment for participants and as well as for facilitators. Teamwork and diversity are essential in this. HIPP Norway already has a quite diverse group of facilitators. It would be good to build this capacity further. Facilitators need to operate in different HIPP teams. The teams should reflect diverse representation of experience and backgrounds. Preferably with facilitators from the target group. This keeps the work vital, sharp and gives HIPP continuity. It's also recommended to start building a growing body of knowledge with workshop agenda's and exercises that keep track of the tailor made solutions for doing HIPP within context of the Asylum centre. I think my colleagues in Norway made an excellent start with this important work and have all the ingredients needed for a successful roll out: great skills, enthusiasm, dedication, knowledge of the target group and joy!

Sincerely,

Léon Beckx, M.Sc.
Managing Director Diversity Joy

Leon@diversityjoy.nl

HIPP program mottak 2

HELG 1

Første bolk: Oversikt og introduksjon

Andre bolk: Kommunikasjonsferdigheter og konfliktløsning

Tredje bolk: Samarbeid og affirmasjon

Oversikt og introduksjon

I: Opening talk

C: Agenda og grunnregler

O: Connection - Det best som har skjedd meg i dag

I: Adjektiv navne lek

pause

C: Vinden blåser på alle

O: Voldstreet

I: Elefant/palmetree

I: Evaluering - et ord som beskriver denne kvelden

O: Avslutning, monster mash

Kommunikasjonsferdigheter og konfliktløsning

C: Stillhet

O: Connection Et dyr jeg ville vært og hvorfor?

I: Agenda og regler

C: Howdy, howdy, howdy

O: Aktiv lytting

pause

C: Jeg-budskap

pause

O: Bursdagslinje

I: Posisjoner og behov

C: Evaluering (rakk ikke det)

I: Avslutning, regnværet.

Samarbeid og affirmasjon

I: Hva betyr navnet mitt for meg?

C: Agenda og regler

O: Telle til 10 osv.

pause

C: Lyttesirkel

pause

I: parsisten (katt/mus)

O: min beste dag
I: evaluering , positiv/negativ/forslag til forbedring
O: avslutning med tommel i sirkel

HELG 2

Fjerde bolk: Kommunikasjon
Femte bolk: Konfliktløsning
Sjette bolk: Samarbeid

Fjerde bolk: Kommunikasjon

H:Hipp Connection: En ting jeg har hatt med meg fra forrige HIPP helg er....
C:Agenda review + regler
I:Hipp Lift 1: Back to back
O:Kjerneaktivitet 1 "I" Messages
Pause
C:Hipp lift 2: toget
I:Kjerneaktivitet 2: Empathy exercise 60 min
Pause
C: Back picture
H:Hipp Lift 3: I love you Honey
O:Evaluering og closing: En ting jeg vil ta vare på fra denne kvelden er... (med twist).

Femte bolk: Konfliktløsning

H:Hipp Connection: Når noen er uenig med meg, pleier jeg å...
O:Agenda review+ fokusord
I:Hipp Lift 1: House and tenants
C: Kjerneaktivitet 1: Concentric Circles med spørsmål fra sinnemestring
- En gang jeg ble sint, og det gikk utover noen andre...
- En måte jeg reagerer på når noen uttrykker sinne mot meg...
- En gang jeg ble sint, men klarte likevel å gjøre noe positivt...
Pause
I:Hipp Lift 2 Speedy Ideas
O: Kjerneaktivitet 2: Steps to Win/Win med konkret oppgave fra stedet, 60 min
Pause
I: Hipp lift 3: Elephants, palmtrees, stinkdyr, søt jente
H:Evaluering: En ting jeg har lært om konflikt i dag er... (med twist)
C:Hipp Closing: Monster Mash

Sjette bolk: Samarbeid

O:Hipp Connection: Hva er en god venn?
H:Agenda review

C:Hipp Lift 1 Sverdøvelsen

I:Kjerneaktivitet 1, Introduction in pairs, 40 - 50 min

Pause

O:Hipp lift 2: Blind polygons

C:Kjerneaktivitet 2: Samarbeidsøvelse med egg

Pause

C: Hipp lift 3: Back picture

H: Hipp lift 4: Telle til 30

I:Evaluering: På linje. Fokus: En ting jeg vil ta med meg og bruke fra denne helgen er

H:Hipp Closing: Tommelavslutning

HELG 3

Syvende bolck: Identitet og tillit

Åttende bolck: Mine valg, muligheter. Opphold/Avslag

Niende bolck: Affirmasjon, Avslutning

Syvende bolck: Identitet og tillit

H: Hvis alt ved meg skulle bli endret, unntatt en ting, hva skulle det ha vært?

O: Agenda review

I: Hipp Lift 1: Blind walks

C: Kjerneaktivitet 1 Things in common

pause

O:Hipp Lift 2 Leader

I: Kjerneaktivitet 2: Identitetssolen 60 minutter

C:Evaluering: På linje evaluering

H: Hipp Closing: Lap sit

Åttende bolck: Mine muligheter, mine valg. Opphold/Avslag.

C:Hipp Connection: En måte jeg takler kjedsomhet på

H:Hipp lift 1: M&M med toalettpapir, ting man er god på/ting vi vil at andre skal vite om oss

I: Kjerneaktivitet 1: Påvirkningsøvelsen 60 minutter+

Pause

I:Hipp lift 2: Maskinen

C og O: Kjerneaktivitet 2: Mulige fremtider med scenario. 60 min

I:Evaluering: Åpen sirkel, muntlig evaluering

O:Hipp Closing: Human pretzel

Niende bolck: Affirmasjon, avslutning

C:Hipp Connection: En person jeg stoler på og hvorfor.

H:Agenda

O:Hipp Lift 1: Tug of peace

I: Think HIPP

Pause

I:Hipp Lift 2: miss mumble

C:Evaluering: Little guy

O: Kjerneaktivitet 2: Lage og dele ut diplomer 60 min+

H: Hipp Closing: positive bombardment

TENK HIPP

1. Bruk aktiv lytting.
2. Respekter andre.
3. Prøv å forstå andres følelser og problemer.
4. Sitt sammen og kommuniser.
5. God kommunikasjon skaper gode venner.
6. Ha tålmodighet med seg selv og andre.
7. Samarbeid løser konflikter. Vi kan ikke løse konflikter alene.
8. Ikke bruk vold og tvang. Vold avler vold.
9. Spis sammen, skap vennskap.
10. Bruk jeg-budskap, mer enn du-budskap.
11. Ta pauser når det trengs.

HERO

Norges Fredslag

KURSBEVIS

For gjennomført grunnmodul i HIPP våren 2011

Help Increase the Peace Project

tildeles

_____*Navn Etternavn*_____

Helg 1: Introduksjon, affirmasjon, gruppedannelse

Helg 2: Kommunikasjon, konfliktløsning

Helg 3: Identitet, mine valg/muligheter, samarbeid

_____
Pedagogisk ansvarlig

_____
Prosjektkoordinator

of the
of the

1879

EDWARDS

W. A. H. C. 1879
Copyright 1879 by W. A. H. C.